

PŘÍSPĚVEK K PRAŽSKÝM VYSOKOŠKOLSKÝM KOLEJÍM V LETECH 1945–1951

MICHAL TOVÁREK

A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF UNIVERSITY DORMITORIES IN PRAGUE, 1945–1951

This article first summarises the available sources and literature. Then it proceeds to outline the social problems of students in 1945 and the circumstances of foundation of the Union of University Students. It describes its activities especially in the social area (provision of accommodation to students). The author touches upon the political situation in the Union of University Students and describes its incorporation into the Revolutionary Union Movement. The core part of the contribution describes the foundation and development of the Interim Administration of Student Assets in Bohemia, an institution that came to be in charge of the various student dormitories, canteens, and other student services. In 1949, facilities operated by the Interim Administration were brought under national administration and a National Administration of Student Assets in Bohemia was formed. After the adoption of a new act on universities in 1950, this National Administration was dissolved and both university dormitories and canteens were integrated into universities.

Keywords: Student National Committee – Union of University Students – Interim Administration of Student Assets in Bohemia – National Administration of Student Assets in Bohemia – university dormitories and canteens

DOI: 10.14712/23365730.2024.6

Úvod – literatura, stav pramenné základny

K volbě tématu tohoto článku mě přivedla skutečnost, že problematika ubytování studentů v pražských vysokoškolských kolejích bezprostředně po druhé světové válce není na rozdíl od meziválečného období¹ obsáhleji zpracována, i když archivní prameny jsou pro toto časové období k dispozici ve velkém množství.

¹ Meziválečné období obsáhle zpracovala ve své diplomové práci Michala DANĚČKOVÁ, *Ubytování vysokoškolských studentů v Praze v letech 1918–1939*, diplomová práce, Ústav českých dějin Filozofické fakulty UK, Praha 2012, dostupné online: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/46712>> (1. listopadu 2022). Autorka se tématem zabývala již v bakalářské práci. Nástin problematiky vyšel také časopisecky: Michala DANĚČKOVÁ, *Ubytování českých vysokoškolských studentů v Praze v letech 1918–1939*, in: *Historie – Otázky – Problémy*, 1, Praha 2010, s. 99–109. Situaci na Hradčanské kolejích s přesahem do období po roce 1945 popisuje Jana KYŇKOROVÁ, *Kolejáci z Hradčan. Život studentů z pražské koleje na Hradčanech za první a třetí republiky*, diplomová práce, Ústav českých dějin Filozofické fakulty UK, Praha 2022, dostupné online: <<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/174567/120419237.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> (23. listopadu 2022); časopisecké vydání v tomto svazku. Sociální situací studentů v meziválečném období se

Přítomný článek na úvod rozebírá vznik a činnost Svazu vysokoškolského studentstva (dále jen SVS), který byl důležitou platformou ve studijní a sociální oblasti. Činnost SVS v tomto období je popsána v kapitolách k dějinám Univerzity Karlovy (dále jen UK),² dále v několika člancích³ a také ve starší literatuře z období socialismu.⁴ Hlavní důraz je v této práci kladen na vznik a vývoj Prozatímní správy studentského majetku v Čechách (dále jen PSSM), jejíž zřízení bylo prosazeno SVS a jenž sdružovala vysokoškolské koleje a menzy a zajišťovala studentům ubytování a stravování. V roce 1948 byla do objektů spravovaných PSSM zavedena národní správa⁵ a vznikla tak Národní správa studentského majetku v Čechách (dále jen NSSM). Činnost PSSM/NSSM je v odborné literatuře zpracována pouze okrajově, a to v již zmíněné literatuře k činnosti SVS.

Z hlediska pramenné základny je situace příznivá, neboť v Archivu UK (dále jen AUK) se nachází ve zpracovaném fondu Všestudentský archiv mnoho dokumentů k činnosti SVS z let 1945–1952.⁶ Pisemnosti ke konečné fázi vývoje SVS, a to jeho včlenění do Revolučního odborového hnutí (dále jen ROH) zde sice chybí, ale protože se jednalo o spolek schválený úřady, dochovaly se ve fondu Spolkový katastr uloženém v Archivu hlavního města Prahy.⁷ K problematice SVS existují také tištěné prameny, zejména studentské časopisy a noviny.⁸

Co se týká činnosti PSSM/NSSM, v Národním archivu, ve fondu Ministerstva školství a kultury, se k tématu nachází rovněž velké množství dokumentů.⁹ Fond bohužel není archivně zpracován. V Národním archivu se nacházejí další dokumenty k PSSM i ve fondu

zabýval také Jiří MÜLLER, *Radikalizace pražských studentů ve 30. letech 20. století*, diplomová práce, Ústav hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty UK, Praha 2014, dostupné online: <<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/62864>> (1. listopadu 2022), knižně pod názvem: Jiří MÜLLER, *Radikalizace pražských studentů*, Praha 2016.

² Blanka ZILYNSKÁ, *Poválečná obnova a zápas o charakter univerzity*, in: Jan Havránek – Zdeněk Pousta (edd.), *Dějiny Univerzity Karlovy, IV, 1918–1990*, Praha 1998, s. 235–262. Dále také Zdeněk POUSTA, *Univerzita Karlova v letech 1947–1953*, tamtéž, s. 263–306.

³ Blanka ZILYNSKÁ, *Cesta k ovládnutí českých univerzit komunistickou stranou (1945–1948)*, Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis (dále AUC-HUCP) 36–38/1–2, 1996–1998 [vyd. 2004], s. 73–86; TÁŽ, *Univerzita Karlova v kontextu vývoje společnosti*, in: Rok 1947. Česká literatura, kultura a společnost v období 1945–1948. Materiály z konference, pořádané Ústavem pro českou literaturu AV ČR 11.–13. 6. 1997 v Praze, Praha 1998, s. 161–176; TÁŽ, *Universitas, unitas, uniformitas: Uplatnění dobové vize „jednoty“ v univerzitním prostředí let 1945–1948*, in: Blanka Zilynská – Petr Svobodný (edd.), *Věda v Československu v letech 1945–1953: Sborník z konference*, Praha 1999, s. 39–56.

⁴ Hana KRÁČMAROVÁ, *Vysokoškoláci v revolučních letech 1945–1948: politický vývoj studentů na českých vysokých školách*, Praha 1976. Dále např. Josef BARTOŠ, *Dějiny pokrokového hnutí mládeže v Československu. Období 1939–1960*, Praha 1967.

⁵ Národní správa byla druhou oblastí právní úpravy dekretem č. 5/1945 ze dne 19. 5. 1945. Národní správa byla myšlena jako řešení pouze přechodné a měla spravovat majetek pro pozdější konfiskaci či znárodnění. Mohla být zavedena do všech podniků či majetkových podstat, kde to vyžadoval plynulý chod výroby a hospodářského života. Představovala sice omezení výkonu vlastnických práv, ještě však neznamenala přechod vlastnictví na stát.

⁶ Archiv Univerzity Karlovy (dále AUK), fond Všestudentský archiv (dále f. VA), Svaz vysokoškolského studentstva (dále SVS).

⁷ Archiv hlavního města Prahy (dále AHMP), fond Spolkový katastr (dále f. SK), Svaz vysokoškolského studentstva 1946–1953 (dále SVS), sign. X/479, kart. č. 447.

⁸ Studentské časopisy a noviny se nacházejí ve fondu AUK, f. VA, Ústřední svaz československého studentstva (dále ÚŠČS), časopis Student, kart. č. B178, časopis Předvoj, kart. č. B659, Studentské noviny, kart. č. B413. Viz jednotlivé citace. Přehled o poválečném studiu poskytuje tiskem vydaná publikace *Vysokoškolské studium: sbírka informací o vysokém školství* (vydala Akademická poradna Ústavu lidské práce), Praha 1946.

⁹ Národní archiv (dále NA), fond Ministerstvo školství a kultury (dále f. MŠK), Prozatímní správa studentského majetku (dále PSSM).

Ministerstva sociální péče.¹⁰ Materiály k činnosti PSSM/NSSM jsou k dispozici ve fondu Všestudentský archiv v AUK.¹¹ Dostupné jsou také tištěné prameny.¹² Prameny k převzetí kolejí a menz pražskými vysokými školami v roce 1951 můžeme nalézt ve zpracovaném fondu Akademického senátu UK.¹³

Na konci textu jsou zařazeny tři tabulky, které podávají přehled objektů ve správě PSSM ke konci roku 1945, z nichž většina přešla po únoru 1948 pod NSSM (**tabulka č. 1**), objekty ve správě PSSM/NSSM po únoru 1948 (**tabulka č. 2**) a objekty ve správě vysokých škol k 1. 1. 1951 (**tabulka č. 3**). Tabulky č. 1 a 2 přinášejí také popis stručné historie kolejí, menz, případně dalších zařízení, jenž byl vedle zmíněných archivních pramenů čerpán z kvalifikačních prací a odborné literatury,¹⁴ studentských a místopisných příruček¹⁵ a z internetových zdrojů (např. webové stránky současných kolejí, česká verze wikipedie).¹⁶

Studenti v roce 1945 a vznik Svazu vysokoškolského studentstva

Po uzavření vysokých škol dne 17. 9. 1939 se do protinacistického odboje postupně zapojili také studenti. Jádrem studentského odboje se vytvořilo na přelomu let 1942 a 1943. Plná aktivizace studentských odbojových organizací se však rozvinula až koncem roku 1944,¹⁷ kdy se skupina studentů usnesla na názvu Studentský národní výbor (dále jen SNV).

¹⁰ NA, fond Ministerstvo práce a sociální péče (dále f. MPSP).

¹¹ AUK, f. VA, Národní správa studentského majetku (dále NSSM), kart. č. B195.

¹² *Informace vysokoškolákům* (vydala Národní správa studentského majetku v Čechách), Praha, 1948. Dále např. *Zavedení národní správy do zařízení spravovaných dosud Prozatímní správou studentského majetku v Čechách a jiných zařízení sloužících sociální, zdravotní a kulturní péči o vysokoškolské studentstvo v Čechách*, Věstník ministerstva školství a osvěty, 4/11, 15. 6. 1948, s. 253–255. Další tištěné prameny se nacházejí ve studentských novinách a časopisech, viz poznámka č. 8.

¹³ AUK, fond Akademický senát Univerzity Karlovy (dále f. AS UK), koleje a mensy 1950–1951 (dále KaM), i. č. 869, kart. č. 66.

¹⁴ Vedle již zmíněných diplomových prací Michaly Daněčkové a Jany Kynkorové se jedná o následující literaturu: Pavel NOVÝ, *Petrská čtvrť dům od domu*, Praha 2008; Tomáš PASÁK, *17. listopad 1939 a Univerzita Karlova*, Praha 1997; Josef PETRÁŇ a kol., *Památky Univerzity Karlovy*, Praha 1999; Rudolf PIŠA, *Švehlovy domy, domov studentů*, in: Věstník Muzea cenných papírů 6/4, 30. 4. 2013, s. 2–10, dostupné online: <<http://www.das-mcp.cz/muzeum/files/vestniky/MCP-V%C4%9Bstn%C3%ADk-4-2013.pdf>> (1. listopadu 2022); Jiří POKORNÝ, *Odkaz Josefa Hlávky: historie České akademie věd a umění, Hlávkových studentských kolejí, Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, jakož i Národohospodářského ústavu*, Praha 2005, s. 94–158; Týž, *Hlávkovy studentské koleje*, in: *Pražský student. Univerzitní studenti v dějinách Prahy*, Praha 2008, s. 81–91; Pavel VLČEK, *Umělecké památky Prahy, I, Staré Město, Josefov*, Praha 2000; Týž, *Umělecké památky Prahy. Velká Praha, I–III*, Praha 2012–2017; *Sborník vzpomínek bývalých studentů Hlávkovy koleje* (vydalo Nadání Josefa, Marie a Zdenky Hlávkových), Praha 1996.

¹⁵ *Informace o organizaci a studiu* (vydala Akademie múzických umění v Praze), Praha 1966; *Program na studijní rok 1956–1957, část všeobecná* (vydalo České vysoké učení technické), Praha 1956; *Program na školní rok 1957–58, rektorát a fakulty* (vydalo České vysoké učení technické), Praha 1957; *25 let Vysoké školy ekonomické v Praze 1953–1978*, Pardubice 1978; Hana ŠTUSÁKOVÁ, *Pražský informátor*, Praha 1971.

¹⁶ Dostupné online: <<https://www.praha7.cz/letensti-koloniste-ii/>>; <<https://www.suz.cvut.cz/cz/>>; <<https://www.damu.cz/cs/studium/ubytovani-na-koleji/>>; <<https://www.prahamp.cz/historie-polikliniky/>>; <[https://cs.wikipedia.org/wiki/Bude%C4%8D_\(kolej\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Bude%C4%8D_(kolej))>; <<https://encyklopedie.praha2.cz/stavba/1222-vila-pod-zvonarkou-cp-17467-zv-roubenka/>>; <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Nikolajka>>; <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Astav_Palata>; <https://cs.wikipedia.org/wiki/H1%C3%A1vkova_kolej>; <<https://www.theatre-architecture.eu/cs/db/?theatreId=346>>; <https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/budovy_architektura/trauttmansdorffsky_palac.html> (vše ověřeno 1. listopadu 2022).

¹⁷ Jan HAVRÁNEK, *Studenti Univerzity Karlovy na jaře a v létě roku pětáctýřicátého*, Zprávy Archivu Univerzity Karlovy 7, 1985, s. 70–134, zde s. 71.

Jeho předsedou se stal Jiří Srnka, generálním tajemníkem Jan Kazimour,¹⁸ který stejnou funkci zastával před válkou v Ústředním svazu československého studentstva¹⁹ (dále jen ÚSČS). SNV měl zastoupení v České národní radě a navázal styk s ilegálním odborovým hnutím.²⁰ Podílel se také na zakládání Svazu české mládeže.²¹ Během pražského povstání byly vytvořeny zpravodajské studentské centrály a bojové jednotky barikádníků. Dne 9. 5. 1945 vystoupil SNV z ilegality a ujal se řízení studentských záležitostí. Iniciativně také působil při vytváření předpokladů k rychlé obnově výuky na vysokých školách. Pomocným útvarem SNV se stala Studentská legie, která zajistila všechny objekty sloužící německým studentům. Při Studentské legii byl vytvořen tlumočnický sbor, který byl dán k dispozici spojeneckým armádám.

Konkrétním úkolem Studentské legie bylo zajistit a střežit vysokoškolské objekty a také je uvést do použitelného stavu. Za války totiž sloužily různým účelům, většinu z nich obsadily německé vysoké školy. Budovu Právnické fakulty UK si za sídlo vybralo hlavní velitelství zbraní SS dislokovaných v protektorátu. Po ukončení bojů zůstalo mnoho budov opuštěno. K objektům českých a bývalých německých vysokých škol a kolejí proto nastupovaly hlídky Studentské legie. O vyslání několika ozbrojených mužů žádala např. dne 11. 5. pětičlenná hlídka Studentské legie v koleji v Hradební ulici (dnešní kolej Akademie múzických umění – Dr. Ivana Sekaniny), neboť se tam v noci pokoušeli tajně dostat Němci. Velká část budov byla poškozena a chybělo také mnoho z jejich vybavení. V mnoha kolejích to vypadalo podobně jako v hlášení studentů z Alexandrovky koleje (dnešní kolej UK – Komenského): „zařízení místnosti téměř chybí, zvláště postele a ložní prádlo; nutné opravy vodovodu a různé instalace“.²² Většina kolejí sloužila přechodně různým naléhavým účelům, např. ve studentských domovech v Černé (pozdější kolej Jana Opletala Vysoké školy ekonomické) a Strojnické ulici (dnešní kolej Vysoké školy ekonomické – Rooseveltova kolej) byli ubytováni vojáci československé a sovětské armády. O kolej 5. května (dnešní kolej UK – Švehlova kolej) se dokonce ucházelo 16 institucí. Situace se vyřešila tak, že v ní byl nejdříve zřízen lazaret a internační tábor, potom byla upravena jako oázovna pro studenty z koncentračních táborů. Činnost Studentské legie v Praze trvala od 9. do 26. 5. 1945. Legie měly 2000 až 3000 členů, celkem obsadily a střežily 90 pražských objektů.²³

Studentská otázka byla po válce nazírána prizmatem tragédie 17. 11. 1939. Slovo student mělo vysoký kredit a společnost byla ochotna přiznat tomuto stavu více práv než dříve. Byl pociťován morální dluh za válečné útrapy mladých, bral se zřetel na potřebu národa vychovat si urychleně chybějící inteligenci. Když studenti od samého počátku obnovy práce

¹⁸ Jan Kazimour (16. 2. 1914 – 30. 10. 1995), byl český a československý ekonom, politik Komunistické strany Československa, poválečný poslanec Prozatímního Národního shromáždění a pozdější předseda Státního statistického úřadu a Federálního statistického úřadu.

¹⁹ Ústřední svaz československého studentstva (ÚSČS) vznikl v roce 1920 jako celostátní studentská organizace. Podílel se na řešení sociální otázky, spolupůsobil také při zakládání nových kolejí (např. Studentská kolonie na Letné). Po 17. 11. 1939 byl ÚSČS zlikvidován. Během druhé světové války se ve Velké Británii tento spolek rekonstituoval z iniciativy studentských funkcionářů. Po roce 1945 se podílel na řadě mezinárodně významných akcí, připravil mj. i založení Mezinárodního svazu studentstva a obnovu Svazu vysokoškolského studentstva.

²⁰ B. ZILYNSKÁ, *Poválečná obnova a zápas o charakter univerzity*, s. 239.

²¹ Svaz české mládeže (zkratka SČM) byl mládežnickou organizací, vznikl na jaře 1945 úsilím Národní fronty vytvořit jednotnou organizaci mládeže. V březnu 1946 byl počet jeho členů 447 268 a sdružoval formou kolektivního členství nejdůležitější zájmové organizace mládeže. Zanikl v dubnu 1949.

²² Hana KRÁČMAROVÁ, *Vysokoškoláci v revolučních letech 1945–1948*, s. 30.

²³ Tamtéž, s. 29–31.

vysokých škol přicházeli s rozsáhlým rejstříkem požadavků na studijní úlevy a sociální pomoc, přijímala to veřejnost jako adekvátní, bez ohledu na politické podtexty a dosah.²⁴

Jedním z nejdůležitějších poválečných úkolů studentských organizací byla péče o sociální otázky vysokoškoláků. Studenti se sami velmi iniciativně starali o všechny záležitosti, které se jich týkaly. SNV zorganizoval rozsáhlou péči o repatrianty. Každý student, který se vrátil z koncentračního tábora, obdržel okamžitou peněžní výpomoc v částce 500 Kčs, ubytování a stravu bez lístků na 14 dní i oblečení. Studentům, kteří přicházeli do Prahy, bylo poskytováno ubytování v kolejích. Již v květnu byly zavedeny síťové lístky na tramvaj a sleva pro studenty na Československé dráhy. Po dohodě s rektoráty a jednotlivými děkanáty byly provedeny první změny ve studiu: byly zavedeny úlevy ve studiu a dílčí zkoušky, prosazeno zrušení tax a všech poplatků. Již v červnu byly vypláceny státní studijní podpory všem sociálně slabým.

Po zahájení vyučování na českých vysokých školách – když byly vytvořeny první fakultní spolky – ukončil SNV svou činnost a 11. 6. 1945 byl delegát všech fakultních spolků zvolen SVS, který se tak stal pracovním nástupcem SNV.²⁵ V prvních měsících po osvobození měli jeho řízení v rukách komunisté, kteří intenzivně prosazovali koncepci jednotné organizace studentů²⁶ a prezentovali studentskou otázku jako otázku sociální, kterou je nutno řešit levicovými recepty.²⁷

Stanovy SVS²⁸ v Praze²⁹ vymezovaly v § 1 tuto organizaci následovně: „*SVS v Praze je jednotnou a vůči akademickým a jiným úřadům jedinou organizací českého vysokoškolského studentstva, sdružující všechny fakultní, krajinské, kolejní nebo zájmové organizace posluchačů vysokých škol v Čechách a škol jim na roveň postavených bez rozdílu politického a náboženského přesvědčení.*“³⁰ SVS se stal kolektivním členem Svazu české mládeže (dále jen SČM) a ROH, protože plnil také funkci odborové organizace vysokoškolské mládeže.³¹ Členstvím v SČM a ROH měla být také umocněna jednota studentů,³² již pražská univerzita reprezentovaná rektorem přijímala kladně.³³ SVS měl na jaře roku 1946 na 60 000 členů.³⁴

Dne 4. 11. 1945 zaslal SVS dopis SČM, v němž sdělil, že SVS je organizací nejen odborovou, ale i kulturně politickou.³⁵ Účelem SVS bylo tedy „*pečovat o ideovou a kulturně politickou výchovu studentů, hájit sociální, zdravotní, studijní, tělovýchovné a ostatní odborové zájmy českého vysokoškolského studentstva či pomáhat republice vlastními silami při zdolávání obtíží*“. Na jednotlivých vysokých školách se po válce obnovovaly fakultní

²⁴ B. ZILYNSKÁ, *Univerzita Karlova v kontextu vývoje společnosti*, s. 172–173.

²⁵ *Co je to SVS?*, časopis Student 2/1, 29. 10. 1945, AUK, f. VA, ÚSČS, kart. č. B178.

²⁶ B. ZILYNSKÁ, *Universitas, unitas, uniformitas*, s. 52.

²⁷ TÁŽ, *Univerzita Karlova v kontextu vývoje společnosti*, s. 173.

²⁸ Utvoření SVS bylo úředně vzato na vědomí až výnosem zemského národního výboru z 8. 1. 1947. Viz AUK f. VA, kart. č. B414, SVS, úřední vysvědčení Ředitelství národní bezpečnosti, 1947.

²⁹ SVS vznikl také v Brně a v Olomouci. Viz B. ZILYNSKÁ, *Cesta k ovládnutí českých univerzit komunistickou stranou*.

³⁰ AUK, f. VA, kart. č. B27, SVS, stanovy SVS v Praze, s. d.

³¹ J. BARTOŠ, *Dějiny pokrokového hnutí mládeže v Československu*, s. 51.

³² B. ZILYNSKÁ, *Universitas, unitas, uniformitas*, s. 52.

³³ Tamtéž, s. 52.

³⁴ J. BARTOŠ, *Dějiny pokrokového hnutí mládeže v Československu*, s. 55.

³⁵ Tamtéž, s. 51.

spolky.³⁶ Zahájení jejich činnosti připravovaly akční výbory, které se po osvobození na fakultách vytvořily. Každý fakultní spolek byl podle § 6 stanov SVS „skutečným řádným členem SVS“.³⁷ Mimo fakultní spolky, které byly základní organizací, byly ještě vytvořeny samosprávy v jednotlivých kolejích nebo menzách (viz níže), které uplatňovaly vliv studentstva při ubytování a stravování. Úzce spolupracovaly se studentskými funkcionáři při správě studentského majetku a měly zastoupení ve výboru SVS, který byl výkonným orgánem.

Výbor SVS svolával valné shromáždění, spravoval jmění, kontroloval činnost fakultních a jiných organizací, dále řídil styk s členskými spolky, s centrálními úřady, s rektoráty vysokých škol, s vládou a se všemi představiteli veřejného života. První poválečný výbor SVS zvolený dne 11. 6. 1945 se skládal z předsedy (prvním předsedou se stal již zmíněný Jan Kazimour), tří místopředsedů, jednatele a jeho tří zástupců.³⁸ Dále k výboru příslušeli předsedové, místopředsedové a další činovníci z těchto odborů: Finančně-hospodářský odbor vedl hospodaření Svazu a evidenci členských příspěvků. Sociální odbor měl na starosti hmotné zabezpečení studentů, např. přidělování státní studijní podpory a také studentské ubytování (viz níže). Zdravotní odbor spolupracoval při organizování pravidelných povinných zdravotních kontrol vysokoškoláků, při hygienických revizích studentských ubikací a stravovacích zařízení. Školský odbor se staral o úpravy studijních a disciplinárních řádů pro vysoké školy či koordinované vydávání vysokoškolských učebnic. Tiskový odbor vedl redakci a administraci časopisu Student. Zahraniční odbor měl na starosti styk se studenty cizích zemí, kteří studovali na tuzemských vysokých školách. Později k nim přibyl Kulturní odbor, který měl za úkol organizovat společné návštěvy kulturních podniků (divadla, kina, výstavy) a organizovat vlastní studentskou uměleckou činnost, a Tělovýchovný odbor, jenž organizoval povinnou tělesnou výchovu na vysokých školách, pečoval o brannost studentstva a organizoval dobrovolnou sportovní a rekreační činnost vysokoškoláků.³⁹ Posledním (přechodným) útvarem byla sjezdová komise, jež měla za úkol organizovat mezinárodní studentský kongres konaný v Praze 17. listopadu roku 1945.⁴⁰

Nejvyšším orgánem bylo valné shromáždění, které se poprvé sešlo na schůzi dne 8. 4. 1946.⁴¹ Skládalo se z delegátů volených podle zásady poměrného zastoupení. Valné shromáždění svolával výbor SVS a mělo za úkol posuzovat a kontrolovat zprávy výboru, volit členy výboru, usnášet se o správě jmění, rozhodovat o odvoláních, stanovovat výši členských příspěvků, měnit a doplňovat stanovy a jednací řád, přijímat a vylučovat členy. Dalšími orgány SVS bylo zastupitelstvo, dozorčí rada, smírčí soud a sbor mimořádných členů.⁴²

³⁶ AUK, f. VA, kart. č. B27, SVS, stanovy SVS v Praze, s. d.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ J. HAVRÁNEK, *Studenti Univerzity Karlovy na jaře a v létě*, s. 122–123.

³⁹ *Vysokoškolské studium: sbírka informací o vysokém školství* (vydala Akademická poradna Ústavu lidské práce), Praha 1946, s. 11.

⁴⁰ B. ZILYNSKÁ, *Poválečná obnova a zápas o charakter univerzity*, s. 252. Více informací ke kongresu a k oslavám 17. listopadu podává článek: Mikuláš PEŠTA, *Polozapomenutý Listopad. Mezinárodní den studentstva a jeho překryvaná paměť*, Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů, 15/3, Praha 2021, s. 90–100, dostupné online: <https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2021/10/PD_3_21_s90-100.pdf> (22. listopadu 2022).

⁴¹ AUK, f. VA, kart. č. B27, SVS, zápis ustavujícího valného shromáždění SVS v Praze dne 8. 4. 1946.

⁴² Tamtéž, stanovy SVS v Praze, s. d.

Politická situace v SVS a jeho začlenění do Revolučního odborového hnutí

Poválečná léta se v Československu vyznačovala vysokým stupněm zpolitizování veřejného života. Svědčí o tom už fakt, že nebývale velká část obyvatelstva byla organizována v politických stranách. Tyto strany, sdružené v Národní frontě, přitom působily nejen jako politické subjekty, ale též jako hnutí prosazující svůj vliv v širších oblastech lidské činnosti. Navzdory neustálému zdůrazňování ideálu jednoty národa proto jednotlivé politické subjekty soupeřily i v tradičně nepolitických sférách společnosti. Výjimkou nebylo ani školství.⁴³

Zpočátku byl pražský SVS ovládán levicovými, převážně komunistickými silami. Ve školním roce 1946/1947 se podařilo pražský SVS ovládnout silám demokratickým. Ztráta pozic v oficiálních studentských organizacích vedla komunisty k přeorientování na náhradní struktury typu studentské komise ROH, vysokoškolských odborů ČSM nebo Klubu mladých při Kulturní jednotě. Nekomunistické strany označovaly zaváděný systém za totalitní.⁴⁴

V polovině února 1947 následovaly volby nového výboru SVS, které potvrdily narůstání převahy demokratického bloku (studenti sdružení v Klubu národněsocialistických akademiků a v Klubu lidových akademiků), jehož kandidátka získala ve výboru SVS nadpoloviční většinu. Předsedou SVS se stal národní socialista Emil Ransdorf.⁴⁵

Koncem roku 1947 se ukazovalo stále jasněji, že příští volby do těchto orgánů by pro „pokrokový“ blok (jak se tehdy označovali komunističtí a sociálnědemokratičtí studenti) skončily naprostou porážkou.⁴⁶ Zápas o pozice ve studentských spolcích vyvrcholil valnou hromadou pražského Svazu vysokoškolského studentstva ve dnech 30. a 31. 1. 1948. Nečekaného úspěchu dosáhli lidovečtí akademici získáním 4 nových mandátů na úkor „pokrokových“ studentů. Předsedou SVS byl zvolen národní socialista Antonín Navrátil. Nejvíce mandátů získali národní socialisté – 14, lidovečtí studenti 12 mandátů, komunisté 10 a sociální demokraté 4 mandáty. Návrh na zrušení kolektivního členství v ROH však v tajném hlasování neprošel a rovněž v politicky vyhocené otázce zahraničních studentů nedošlo ke změně a zůstalo tedy u dosavadní praxe – spolky měly nadále na základě vlastních spolkových stanov úplnou volnost v rozhodování, zda chtějí dát zahraničním studentům aktivní a pasivní hlasovací právo. Demokratičtí studenti sice upevnili své pozice, ale situace v Československu se začala odvíjet úplně jinak a vzala demokratům šanci, aby se výrazně projevíli.⁴⁷

Vedení nejvyšších studentských orgánů převzali těsně po Únoru „pokrokoví“ vysokoškolaři. Toto období znamenalo zásadní změnu v jejich postavení, neboť se stali vedoucí silou

⁴³ Jakub ŠLOUF, „Nechceme svaz mládeže, když má rudé otěže“. *Politický život pražských středoškoláků v letech 1945–1948*, Soudobé dějiny 18/4, Praha 2011, s. 627–668, zde s. 627, dostupné online: <<https://sd.usd.cas.cz/pdfs/sod/2011/04/04.pdf>> (22. listopadu 2022).

⁴⁴ B. ZILYNSKÁ, *Cesta k ovládnutí českých univerzit komunistickou stranou*, s. 69.

⁴⁵ Emil Ransdorf (12. 9. 1920 – 20. 7. 1974), studoval na Právnické fakultě UK, byl také předsedou spolku Všehrd. Na konci února 1948 byl vyloučen ze studií. Poté v přestrojení uprchl do západního Německa, kde se později stal předsedou Ústředního svazu československého studentstva v exilu. V roce 1951 přesídlil do Spojených států amerických, kde se nejprve živil jako číšník, později ředitel newyorské restaurace „Voisin“ a také generální ředitel firmy. Byl jedním ze spoluzakladatelů českého exilového magazínu Svědectví, čtvrtletníku pro politiku a kulturu, jehož vydávání začalo 28. 10. 1956 v New Yorku.

⁴⁶ Marie ŠTEMBERKOVÁ, *Univerzita Karlova. Historický přehled*, Praha 2011, s. 125.

⁴⁷ Zdeněk POUŠTA, *Univerzita Karlova v letech 1947–1953*, s. 272–274.

ve studentském hnutí.⁴⁸ Předsedou SVS se dne 3. 3. 1948 stal komunist Vladimír Pilát.⁴⁹ Část pravicových funkcionářů akademických klubů emigrovala, část jich byla ze studia na vysoké škole vyloučena, část se stáhla do vnitřního exilu. Generální linie politiky studentských organizací byla určena tehdejšími posláním vysokých škol: „*Výchovat v zásadách marxismu-leninismu politicky, odborně i mravně vysoce kvalifikované odborníky a vědce jako sebevědomé, hrdé a oddané spolubojovníky dělnické třídy a všeho pracujícího lidu...*“⁵⁰ SVS byl vedle vysokoškolských skupin Československého svazu mládeže⁵¹ (dále jen ČSM) nejširší masovou organizací, sdružující všechny vysokoškoláky.⁵²

Konference ČSM v roce 1950 zdůraznila úkol vysokoškolských skupin ČSM obrátit pozornost k provádění a zajišťování studijní práce. Prvořadým úkolem svazáckých skupin se tak stalo – vedle politickovýchovné práce – mobilizovat studenty ke kvalitnějšímu a uvědomělejšímu studiu. Fakultní skupiny ČSM byly postaveny před úkol, který do této doby byl přední záležitostí SVS a fakultních spolků. Těžisko studijní práce na vysokých školách se přesunulo na ČSM. Pro SVS a fakultní spolky to znamenalo zúžení jejich činnosti a přenesení hlavní náplně práce na úkoly vlastní všem odborovým organizacím – na práci odborově-sociální, tedy zajišťovat co nejlepší sociální podmínky pro studenty.⁵³

V důsledku vydání zákona č. 68/1951 Sb. se spolky založené před 1. 10. 1951 mohly přeměnit v jiné organizace či se do jiné organizace včlenit, o čemž mělo rozhodnout Ministerstvo školství, věd a umění⁵⁴ (dále jen MŠVU). V dopise Ministerstva vnitra sdílelo MŠVU názor, aby byly dosavadní vysokoškolské (fakultní) spolky v jednotlivých městech zrušeny a včleněny jako zvláštní sektor do ROH.⁵⁵ Na mimořádné pracovní konferenci ÚSČS dne 19. 4. 1952 bylo z toho důvodu usneseno, že se SVS, ÚSČS a fakultní spolky jednotlivých fakult zapojí do ROH v jeho nově vytvořeném Svazu zaměstnanců a studentů vysokých škol a vědeckých ústavů.⁵⁶ Toto sloučení bylo potvrzeno výnosem ministra vnitra ze dne 6. 5. 1952,⁵⁷ následně byly tyto spolky vymazány ze spolkových katastrů.

Studentské ubytování

Studentské ubytování měla na starosti Sociální komise (nazývaná také Sociální odbor) SVS, jež byla zároveň nejvyšší samosprávnou institucí při řešení všech sociálních studentských otázek. Soustřeďovala referenty fakultních spolků, kteří v ní tlumočili návrhy

⁴⁸ Hana KRÁČMAROVÁ, *Vysokoškoláci v revolučních letech 1945–1948*, s. 209.

⁴⁹ Tamtéž, s. 203.

⁵⁰ AUK, f. VA, kart. č. B414, SVS, návrh rezoluce studentské komise, [1949].

⁵¹ Československý svaz mládeže (zkratka ČSM) byla jednotná mládežnická organizace v Československu řízená KSČ, jejímž předchůdcem byl Svaz české mládeže. ČSM vznikl v roce 1949 sloučením čtyř mládežnických organizací. ČSM byl složkou Národní fronty a podléhal přímému řízení KSČ, přičemž ostatní mládežnické organizace byly zlikvidovány. Hlavním cílem svazu bylo ideologické působení na mládež a prosazování politiky vládnoucí komunistické strany. V roce 1968 se ČSM rozpadl.

⁵² AUK, f. VA, kart. č. B414, SVS, zpráva o činnosti, 1951.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Viz § 9 zákona č. 68/1951 Sb. o dobrovolných organizacích a shromážděních. Dostupné online: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1951-68>> (1. listopadu 2022).

⁵⁵ AHMP, f. SK, sign. X/479, kart. č. 447, SVS, dopis Ministerstva vnitra adresovaný Krajskému národnímu výboru v Brně, 15. 2. 1952.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

a požadavky posluchačů jednotlivých fakult. Komise měla referáty pro tyto oblasti: studentské státní stipendium, ubytování, stravování, péče o perzekuované, úprava dosavadního pracovního poměru, zprostředkování zaměstnání, studentské slevy a jiné výhody; dočasným referátem byla péče o příslušníky zahraničních armád.⁵⁸

Bytový odbor SVS (nazývaný také jako Referát pro ubytování, sídlil v Opletalově ulici č. 38) centrálně zajišťoval ubytování (v kolejích, soukromí či podnájmu), jehož přidělení bylo podmíněno členstvím ve fakultních spolcích. Veškerá místa v kolejích a studentských domovech v Praze byla udělována na základě žádostí podávaných Správní komisi sociální péče o vysokoškolské studentstvo, jejímž hlavním úkolem bylo rozdělování a vyplácení státních studijních stipendií (uváděna také jako Správní sociální komise, dále jen SSK, sídlila nejprve ve Spálené ulici č. 12, později v Opletalově č. 38). Žádosti se třídily podle jednotlivých fakult. O každé žádosti rozhodovala v první instanci tříčlenná sociální fakultní komise, která kladně nebo zamítavě vyřizovala veškeré žádosti. Takto připravený materiál ze všech fakult obdržela šestičlenná studentská komise za předsednictví bytového referenta SVS, která prozkoumala výsledky fakultní komise, eventuálně rozhodovala o sporných případech. Tato komise přidělila u kladně vyřízených žádostí místa v kolejích.⁵⁹

Odvolání proti rozhodnutí, stejně jako dohled a eventuální změny, příslušely již zmíněné SSK. Později byl při této komisi zřízen Kolejní odbor,⁶⁰ který byl založen z toho důvodu, že studentské ubytování nebylo často řešeno v rámci studentských organizací, ale mimo ně. Aby Bytový odbor SVS získal přehled o prospěchu a sociálních poměrech jednotlivých žadatelů, dával si žádosti ověřit u SSK a na základě tohoto ohodnocení prováděl Bytový odbor ubytování. Některé samosprávy (kolej Rooseveltova, Studentská kolonie na Letné, kolej Carlton, Nová kolej, kolej 5. května a Masarykova kolej) však nebyly spokojeny s přidělováním žadatelů a u MŠO si vymohly revizi ubytování konanou zástupci MŠO prostřednictvím Kolejního odboru. Ostatní samosprávy však jakékoliv zásahy do studentských záležitostí odmítaly a žádaly MŠO, aby další revize neprovádělo. Kabinet ministra však nadále trval na provádění kontroly pomocí Kolejního odboru SSK, jenž měl provádět revize všech kolejí.⁶¹ Samosprávy však měly jiný názor: „*Tím je ohrožena samospráva studentské věci, samospráva kolejí... Je velký rozdíl, zda my studenti máme rozhodování o svých věcech v rukou, či zda nějaký poloúřednický aparát... Nesouhlasíme se zřízením kolejní sekce při SSK a žádáme, aby SVS svými zástupci v SSK prosadil zrušení této kolejní sekce a aby revize prováděná v kolejích na popud MŠO byla zrušena.*“⁶² Ke zrušení odboru však nedošlo.

Samosprávy⁶³ kolejí a menz měly přímé zastoupení ve výboru SVS, kde jim bylo vyhrazeno místo druhého místopředsedy, kterého volila valná hromada kolejních a menzovních samospráv. Úkolem druhého místopředsedy SVS tak bylo tlumočit a prosazovat návrhy a názory samospráv, koordinovat veškerou činnost samospráv podle směrnic SVS, zúčastnit se všech jednání hospodářské správy studentského majetku a jednání její kolejní a menzovní

⁵⁸ *Vysokoškolské studium*, s. 13.

⁵⁹ Tamtéž, s. 14.

⁶⁰ Skládá se z jednoho zástupce profesorského sboru, jednoho delegáta MŠO a jednoho zástupce SVS (bytového referenta).

⁶¹ AUK, f. VA, kart. č. B29, SVS, zpráva o činnosti Bytového odboru SVS za období 1946.

⁶² AUK, f. VA, kart. č. B351, SVS, zápis schůze sboru kolejních samospráv konané 14. 10. 1946.

⁶³ Organizační řád samospráv byl přijat zástupci samospráv dne 15. 4. 1947.

komise. Samospráva kontrolovala a spolurozhodovala ve správě a v hospodářském vedení kolejje, resp. menzy. Bytoví referenti kolejních samospráv byli povinni podávat týdenní hlášení změn v kolejích. Pravidelné měsíční schůze bytových referentů fakultních spolků a kolejních samospráv za předsednictví bytového referenta SVS řešily všechny otázky týkající se ubytování vysokoškoláků.

Správu kolejje tvořil správce (jmenován PSSM), u větších kolejí, resp. menz existovali další vedoucí zaměstnanci, např. hospodářský referent kolejje, resp. menzy či delegáti samosprávy. Správa kolejje kontrolovala SVS a také hospodářskou správu studentského majetku. Vedla veškerou studentskou odborovou činnost v kolejji či menze. Vychovávala studentské pracovníky a vysílala je do nadřazených organizací.

Sbor kolejních samospráv při SVS měl hájit zájmy kolejí, mohl doporučit valnému shromáždění SVS své zástupce za člena výboru. Do zastupitelstva SVS vysílal Sbor dva zástupce. Na valné shromáždění SVS vysílal jednoho delegáta na 1000 členů. Schůze Sboru se měla konat nejméně jednou za měsíc.⁶⁴

Řádným členem kolejje byl každý, kdo byl posluchačem vysokých škol nebo škol jim na roven postavených a také absolventem těchto škol (pouze po dobu 3 měsíců po dokončení studia). Přednostní ubytování v kolejji měli zajištěno ti, kterým byla SSK přidělena státní studijní podpora,⁶⁵ na niž vzpomíná i tehdejší student a obyvatel Hlávkovy kolejje Ladislav J. Haňka: „*Pamatuji se, jak jsem kvůli kolejji odmítnul nabízenou mi asistenturu na fakultě. To asi moc chytré nebylo, ale nikdy jsem toho nelitoval. Mohl jsem si to dovolit hlavně proto, že jsme dostávali od státu – myslím – 1500 Kčs měsíčně tzv. ‚studentského platu‘. To byla velká vymoženost.*“⁶⁶

V prvních poválečných měsících měli při přijímání do kolejí přednost také studenti politicky perzekuovaní v letech 1939–1945 nebo příslušníci zahraničních armád. Výjimky byly povoleny jen ve zvláštních případech bytovým odborem SVS na doporučení fakultního spolku. Každý žadatel, kterému byla kolej přidělena, zaplatil jako zápisné 100 Kčs, později to bylo 150 Kčs. Výše kolejného byla stanovena podle povahy kolejje a kvality pokoje.⁶⁷

V prvních letech po válce byl o vysokoškolské studium velký zájem. V letním semestru 1945 bylo na pražských vysokých školách zapsáno 20 178 posluchačů, tedy o 64 % více než před válkou.⁶⁸ Počet kolejí proti době předválečné byl sice zvýšen, ale všechna kolejní místa nemohla být pro nedostatek vnitřního zařízení plně obsazena.⁶⁹ Jak ostatně také vyplývá ze zprávy za období 1946: „*Ubytování v kolejji je vymožeností sociální a rovněž*

⁶⁴ AUK, f. VA, kart. č. B351, SVS, rezoluce komise pro kolejje, menzy a byty, 1946.

⁶⁵ Státní studijní podpora byla vyplácena všem řádně studujícím, jejichž rodiče měli příjem nižší, než byl stanovený limit. Ve školním roce 1945/1946 dostávalo tuto podporu v českých zemích 19 000 studentů a za rok jim bylo vyplaceno celkem 185 milionů Kčs. Základní výše stipendia byla 1500 Kčs. Studentské výdaje činily dle SSK: 25 Kčs/den za stravu v menze, stravu mimo menzu 31,60 Kčs/den. Průměrné nájmené bylo měsíčně 250 Kčs, náklady na otop 50 Kčs, měsíční tramvajenka 130 Kčs, měsíční náklady na studijní pomůcky činily 60 Kčs, na kulturní potřeby (kino, divadlo) 100–150 Kčs.

⁶⁶ Ladislav J. HAŇKA, *Hlávkova kolej a studenti v pohnuté době poválečné*, in: Josef Hlávka. Jeho myšlenkový odkaz a 100 let činnosti jeho nadace. Příspěvky na vědecké konferenci uspořádané Českým vysokým učením technickým v Praze a Nadáním Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových 17. a 18. června 2004, Praha 2004, s. 138–139.

⁶⁷ *Vysokoškolské studium*, s. 15.

⁶⁸ AUK, f. VA, kart. č. C60, Výstřížkový archiv, *Lavinový nástup na naše vysoké školy*, Národní osvobození, 23. 1. 1946.

⁶⁹ AUK, f. VA, kart. č. B219, SVS, zpráva sociální komise, 1945.

letos je o ně velký zájem, celkem bylo podáno na 6000 žádostí o kolejní ubytování. Z toho bylo v kolejích ubytováno 3945 posluchačů. Ubytování byli jednak staří kolejáci pobírající stipendium a jim na roveň postavení v majetkových poměrech a prospěchu. Zbývající místa byla obsazena sociálně slabými novými posluchači, především uhelnými brigádníky. Zbyla však ještě celá řada žadatelů, kterým nemohlo být vyhověno.⁷⁰

Z kapacitních důvodů byli do kolejí i ve školním roce 1947/1948 umísťováni především stipendisté: „Pro příští rok bylo rozhodnuto, že přednostní, možno takřka monopolní právo na kolej mají stipendisté a z těch opět ti, kteří již v kolejích bydlí... Pokud se týká nových žadatelů, budou vyřizovány kladně pouze žádosti stipendistů, a to jen ty, které byly podány ve stanovené lhůtě.“⁷¹

O skromných poměrech na některých kolejích, konkrétně na Koleji techniků v Lazarské ulici, si můžeme udělat představu z rozhovoru s jistým studentem: „Ráno nás budí zima, případně ranní svit, někde i jediný budík, půjčovaný za půlku cigarety, potom nastávají Tantalova muka v podobě sprchování v místnosti, kde jest deset stupňů pod nulou, dále někdo snídá, někdo začíná večeřet po příjemně strávené noci nad matematickými vzorci.“⁷²

Dnes je málokomu známo, že ubytování pro studenty nabízela i Staroměstská kolej v objektu Karolina na Ovocném trhu: „Za dveřmi byla malá místnost s jedním oknem zařízená pouze třemi železnými postelemi... Druhá místnost byla větší, měla dvě okna, stůl, čtyři židle, kamna a bednu na uhlí, věšák, plechové umyvadlo se džbánem na vodu a kbelík. Byla zde jedna postel, kde spal čtvrtý student... Ještě větší byla třetí místnost bez jakéhokoliv zařízení, nevytápěná, která nám sloužila jako tělocvična... Pozvolna jsem se seznamoval s kolejí a okolím. Karolinum bylo v sutinách, jen kaple vykukovala na Stavovské divadlo.“⁷³

Pozitivně na studentský život v oblíbené Hlávkově koleji naproti tomu vzpomíná již zmíněný Ladislav J. Haňka: „Veřejný studentský život jel tehdy naplno, ovšem studovat jsme také musili poctivě. V retrospektivě to byla nejhezčí doba mého života. A v tom nejsem zdaleka sám. Ale při tom nám zbylo dost času na všelijaké taškařiny, na které rádi vzpomínáme. Jak by se mohlo zapomenout, jak byla vyhláška ‚Republika pátého štoku‘ a ‚cizinci‘ z jiných pater tam směli jenom na propustku! Nebo různé ty legrace spojené s přijímáním nových ‚Fuksů‘⁷⁴ do koleje! To byla už tradice předválečná.“⁷⁵

Vznik Prozatímní správy studentského majetku v Čechách

Důležitým úspěchem politiky SVS bylo prosazení vzniku Prozatímní správy studentského majetku v Čechách se sídlem v Praze,⁷⁶ která měla soustředit dozor nad všemi kolejemi a menzami. Na návrh tehdejších funkcionářů SVS byl dne 3. 7. 1945 vydán výnos MŠO, jímž byla dosazena a jmenována PSSM.⁷⁷ Na Moravě se tak stalo výnosem ze dne 20. 7.,⁷⁸

⁷⁰ AUK, f. VA, kart. č. B351, SVS, zpráva bytového odboru SVS za období 1946.

⁷¹ AUK, f. VA, kart. č. B413, ÚSČS, *Kdo do koleje?*, Studentské noviny, 2/18, 20. 5. 1947.

⁷² AUK, f. VA, kart. č. B413, SVS, *Jak bydlí studenti?*, Studentské noviny, 2/5, 4. 2. 1947.

⁷³ AUK, f. Dokumentační sbírka, kart. č. 20, Studentská kolej na Ovocném trhu 1947–1949, M. Malkovský.

⁷⁴ Označení pro studenty 1. a 2. semestru, pravděpodobně po vzoru anglických internátních škol.

⁷⁵ L. J. HAŇKA, *Hlávkova kolej a studenti v pohnuté době poválečné*, s. 139.

⁷⁶ B. ŽILYNSKÁ, *Poválečná obnova a zápas o charakter univerzity*, s. 248.

⁷⁷ AUK, f. VA, kart. č. B195, NSSM, výnos č. j. A 49.389/45-VI/2, 3. 7. 1945.

⁷⁸ Výnos č.j. A-56.871/45-VI/2.

kdy vznikla Prozatímní správa studentského majetku v zemi Moravskoslezské se sídlem v Brně.⁷⁹ Odlišná byla situace na Slovensku, kde byly internáty postátněny nařízením Slovenskej narodnej rady.⁸⁰

Na základě výnosu MŠO se PSSM ujala správy stávajících jednotlivých studentských zařízení a objektů, tj. hlavně zařízení a objektů bývalého německého Studentenwerku.⁸¹ Tímto výnosem bylo definováno, jaký je její účel, kdo tvoří a jmenuje jeho prozatímní správu, a co se rozumí studentským majetkem. Dle výnosu byla PSSM „subjektem práva a povinností, osobou schopnou právních jednání“.⁸² Byla tedy právnickou osobou schopnou nabývat veškerých práv, koncesí, živnostenských licencí a jiných veřejných práv. V odstavci 4 bylo uvedeno, že „přebírá všechny závazky“,⁸³ čímž přejímala také všechna práva i oprávnění přebíraných institucí. Subjekty práv (tj. spolky a družstva), jejichž jmění PSSM přejala, byly vedením správy omezeny, respektive vyloučeny z veškeré majetkoprávní dispozice svým jměním. V odstavci 4 se dále uvádí, že se PSSM nesmí dotknout podstaty majetku, pouze se souhlasem MŠO, resp. Ministerstva financí. Dále nesmí zatěžovat nemovitosti nebo majetkové součásti, aby v důsledku toho nebyl ohrožen hospodářský chod daného objektu. „Správou“ se rozumělo oprávnění a povinnost učinit všechna opatření jako národní správce ve smyslu § 21 dekretu č. 5 prezidenta republiky ze dne 19. 5. 1945,⁸⁴ „správa“ byla povinna jednat s péčí řádného hospodáře a odpovídala za škodu, která by byla způsobena zanedbáním povinností. Za svou činnost byla PSSM zodpovědná orgánům, které ji zřídily, tj. MŠO.⁸⁵

Ve výnosu bylo také uvedeno, že definitivní úprava studentského majetku bude předmětem zákonné normy, tj. dekretu prezidenta republiky, resp. zákonu národního shromáždění.⁸⁶ Jednalo se o útvar přechodného rázu, revolučního charakteru, který nebylo možno

⁷⁹ V Brně správa zahrnovala všechny koleje kromě Kounicových a Sušilových. Ke Kounicovým kolejím v době nacistické okupace existuje obsáhlá publikace: František VAŠEK – Vladimír ČERNÝ – Jan BŘEČKA, *Místa zkropená krví: Kounicovy studentské koleje v Brně v letech nacistické okupace 1940–1945*, Brno 2015.

⁸⁰ Nařízení č. 80/1945 Sb. SNR ze dne 25. 7. 1945 o postátnění internátů. Celkem jich bylo postátněno 70.

⁸¹ Studentenwerk Prag byla od dubna 1939 pobočkou říšské instituce Studentenwerk. Zabývala se sociální péčí o studenty. Její činnost se členila do čtyř základních okruhů: poradní služba, zdravotnická péče, podpůrná činnost a hospodářská oblast. Více viz Alena MIŠKOVÁ, *Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu 1945*, Praha 2002, s. 94–96. Objekty, které se v květnu roku 1945 nacházely ve stavu pražského Studentenwerku, byly následující: 1. Ústřední budova v Praze II, Krakovská 16 (pozdější Kolej mediků); 2. Studentský domov Praha VII, Strojnická 7 (dnešní Rooseveltova kolej); 3. Langemarkhaus v Lützovově ulici (dnešní kolej Jednota); 4. Objekt v Praze XI., Grégrova ulice (dnešní Švehlova kolej); 5. Domov v Hradební ulici 7 (dnešní kolej Dr. Ivana Sekaniny); 6. Starý Tábor (Sezimovo Ústí) – vila prezidenta Edvarda Beneše, vila ministerského předsedy Zdeňka Fierlingera a vila malíře a diplomata Ludvíka Štrimpla; 7. Objekt v Praze XII, Pod Zvoňarkou (pozdější kolej Zvoňarka); 8. Objekt na Praze I, Černá ulice (pozdější kolej Jana Opletala); 9. Objekt v Praze XII, Havlíčkova ulice 22–24, patřil obci československých legionářů; 10. Praha 1, objekt v Karlově ulici 8 a Anenské ulici 5, dům byl majetkem Jednoty unitářů; 11. Objekt v Praze VII, Kamenická ulice, patřil Jednotě katolických tovaryšů; 12. Objekt v Praze II, Ječná 2, domov studentek, zřízený v klášteře Sv. Ignáce; 13. Objekt v Podolí, Levá 5 (pozdější kolej Envera Hodži), pronajatý od architekta Beneše; 14. Objekt v Praze II, Lazarská ulice č. 8 (pozdější Kolej techniků), pronajato od Vysoké školy technické; 15. Objekt na Praze I, Karolinum, Ovočný trh, skladiště nábytku; 16. Objekt na Praze I, Anenské náměstí 5, majetek Jednoty katolických tovaryšů; 17. Objekt na Praze II, Vladislavova ulice, majetek Spolku Blahoslavené Anežky České; 18. Objekt ve Vlašimích, koupaliště se zařízeními a doře vybaveným hřištěm.

⁸² AUK, f. VA, kart. č. B195, NSSM, výnos č. j. A 49.389/45-VI/2, 3. 7. 1945.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Dekret prezidenta republiky o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

⁸⁵ AUK, f. VA, kart. č. B195, NSSM, program ustavující schůze, 1945.

⁸⁶ Tamtéž, výnos č. j. A 49.389/45-VI/2, 3. 7. 1945.

zařadit pod některou kategorií stávajících právnických osob: „není veřejnou nebo soukromou korporací, protože k jejímu zřízení chybí sankce zákona nebo nařízení, ani není obchodní společností ve smyslu obchodního zákona, ani společností ve smyslu obchodního zákona, ani společností ve smyslu zákona občanského, ani společenstvem“.⁸⁷

Správní sbor PSSM byl složen z 16 členů,⁸⁸ kteří byli jmenováni MŠO podle příslušných návrhů. PSSM volilo ze svých členů pětičlenné direktorium (3 studenti, 1 zástupce MŠO, 1 zástupce z řad profesorů), které se usnášelo prostou většinou hlasů a bylo výkonným orgánem sboru.⁸⁹ PSSM vedlo hospodářsky, finančně a administrativně záležitosti studentského majetku. Jejím sídlem byl dům č. 16 (I. a II. patro) v Krakovské ulici. Agenda a hospodaření byly rozděleny na tyto oblasti: 1. pro správu kolejního majetku, 2. pro správu menzovního majetku, 3. pro správu majetku zdravotních institucí, 4. pro správu majetku kulturních institucí, 5. pro správu majetků sportovních, rekreačních, 6. pro správu ostatních majetkových hodnot. Obsáhlu agendu a provoz zajišťovalo ke konci roku 1945 na 300 zaměstnanců.⁹⁰

Studentský majetek byl definován všeobecně, a to jako majetek sloužící sociálním, společenským a kulturním účelům vysokoškolského studentstva. Konkrétně byly vyjmenovány jen některé majetkové podstaty – výše zmíněný majetek bývalého Studentenwerku, který byl konfiskátem podle ustanovení dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb.⁹¹ a dále zařízení a objekty českých družstev a spolků, jejichž další činnost byla zastavena. Některé objekty byly z tohoto převzetí vyloučeny na základě výnosu MŠO ze dne 4. 8. 1945,⁹² což se týkalo určeného církevního majetku,⁹³ spolkového majetku,⁹⁴ a také družstevního majetku.⁹⁵ Vyjmut byl zejména majetek koleje Arnošta z Pardubic, majetek stavebního družstva Budeč či studentského podpůrného spolku Radhošť.⁹⁶ Státní dozor nad těmito spolky, družstvy a jiným účelovým jménem však studentům plně zaručoval, že budou sloužit k jejich prospěchu.

Vláda na schůzi dne 30. 11. 1945 vzala jako 8. bod programu na vědomí zřízení PSSM podle zmíněného výnosu MŠO a schválila v důsledku toho učiněná opatření s tím, že až na

⁸⁷ Tamtéž, program ustavující schůze, 1945.

⁸⁸ Jednalo se o 9 zástupců SVS v Praze – Jan Kazimour, Vojtěch Jandečka, Ladislav Tůma, Vladislav Bažant, Karel Krček, Karel Vambora, Otomar Rabsteinek, Jan Zajíček, Jarmila Maršálková, 3 zástupce profesorských sborů vysokých škol v Praze – zástupcem Univerzity Karlovy byl prof. Václav Vaněček, zástupcem ČVUT byl prof. Antonín Ausobský a zástupcem Akademie výtvarných umění byl prof. Jakub Obrovský, po jednom zástupci mělo Ministerstvo školství a osvěty – Miroslav Havránek, náhradník Jaromír Kuchař, ochrany práce a sociální péče – František Kraus, financí – Jaroslav Markes a výživy – Miroslav Kerner.

⁸⁹ AUK, f. VA, kart. č. B195, NSSM, jednací řád správního sboru PSSM, 1945.

⁹⁰ NA, f. MŠK, kart. č. 2, PSSM, zápis o schůzi správního sboru PSSM, 17. 12. 1945. Počet zaměstnanců PSSM v kolejích (správci, administrativní síly, vrátní a domovníci, topiči a údržbáři, pomocné uklízečky a pradleňy) k 30. 6. 1946 činil 215 zaměstnanců, k 30. 6. 1947 pak 191 zaměstnanců. Viz NA, f. MPSP, kart. č. 83, inv. č. 188, sign. 1900, zpráva o činnosti sekce kolejí od 1. 7. 1946 do 30. 6. 1947.

⁹¹ Dekret prezidenta republiky o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

⁹² AUK, f. RUK, spisy rektorátu 1945, výnos MŠO č. A-70740/45-VI/2, 4. 8. 1945, č. j. 1655/1945.

⁹³ Církevní majetek podléhal státnímu dozoru podle zákona ze dne 7. 5. 1874 č. 50 ř. z. a dalších předpisů.

⁹⁴ Na tento spolkový majetek se vztahovaly předpisy zákonů č. 253/1852 ř. z., resp. 134/1867 ř. z.

⁹⁵ Na tento družstevní majetek se vztahovala ustanovení zákona č. 70/1873 ř. z. a vládního nařízení č. 389/1941 a 241/1942 Sb. z. a n.

⁹⁶ AUK, f. RUK, spisy rektorátu 1945, dopis MŠO z 4. 8. 1945, č. j. 1655/1945. V dopise je dále uvedeno vyjmutí majetku spolku Zášitá (kolej Dr. Ivana Sekaniny) a Studentské kolonie na Letné. Koleje těchto spolků byly ale do PSSM přesto začleněny, těmto spolkům byla navíc později zastavena činnost výměry ŘNB č. 5763-I/46 a 5764-I/46. Spolek Domovy mladých mužů je v dopisu také zmiňován jako výjimka, Nová studentská kolej tohoto spolku byla ale PSSM přesto převzata.

výjimky nemají být obnoveny dřívější správy, uskutečňované příslušnými spolky (případně kuratorii). Nově zavedené zřízení mělo být v platnosti do nové zákonné úpravy.⁹⁷

Výnos MŠO také připouštěl, že se může jednat o další majetkové podstaty, které v něm nejsou uvedeny. Počet objektů ve správě PSSM se proto v průběhu doby měnil. PSSM se snažila získat do správy také některé objekty, které se obnovily v předválečné podobě a nechtěly se vzdát svých práv v jeho prospěch: „*V záležitosti institucí, které odmítly odevzdati majetek pod správu PSSM byl jednohlasně přijat návrh, aby direktorium bylo pověřeno podniknouti veškeré kroky, které uzná v této záležitosti za vhodné.*“⁹⁸

V některých případech proto SVS neváhalo vystoupit proti těmto institucím za pomoci restriktivních opatření Ředitelství národní bezpečnosti⁹⁹ (dále jen ŘNB). Dne 13. 4. 1946 ŘNB například zastavilo svým výměrem činnost Spolku hradčanských kolejáků. Samospráva koleje proto dne 30. 5. 1946 svolala schůzku členů spolku a také původců tohoto zákroku – SVS a PSSM. Jednalo se o velmi bouřlivé setkání. Zástupcům SVS bylo Spolkem vytýkáno, že se snaží potlačit studentskou demokracii v kolejích, že zrazují svou pokrokovou minulost a dělají to, co chtěli udělat nacisté. Zástupci PSSM naproti tomu obviňovali bývalé kolejáky, že Spolek vytvořili za účelem obohacení se studentským majetkem. Zástupci SVS a PSSM raději schůzi rychle opustili.¹⁰⁰ Činnost Spolku byla patrně opět obnovena: „*Podle vzpomínek bývalého kolejáka a pozdějšího funkcionáře Spolku Františka Doubka i archívních dokumentů probíhaly až do roku 1949 schůze správního výboru Spolku, který za tu dobu několikrát uvažoval o změně svých stanov, neváhal komunikovat se SSM, a dokonce disponoval svým majetkem.*“¹⁰¹

ŘNB také zastavilo činnost spolku Hlávkovy studentské koleje, „*protože dalším vyvíjením činnosti spolku bylo by ohroženo ubytování a stravování studentstva v Praze, rozrušen celý hospodářský plán výstavby studentského ubytování a stravování, vnesen tak neklid mezi studenty a tím porušen veřejný pokoj a řád.*“¹⁰² Spolek nicméně existoval i po tomto zákazu, takže se dá předpokládat, že rozhodnutí ŘNB bylo revokováno – nicméně pro ty, kteří se starali o naplnění Hlávkova odkazu a udržování kolejí, to musely být neuvěřitelně trpké okamžiky.¹⁰³

Činnost spolku Menza akademická¹⁰⁴ byla zastavena rozhodnutím ŘNB podle § 28 odst. 2 zákona o spolcích č. 134/1867. Ačkoliv byl zakladatelem Menzy akademické a dědicem jejího jmění Akademický senát Univerzity Karlovy, neprojevil výraznější aktivitu ve směru uchování svých práv.¹⁰⁵

⁹⁷ AUK, f. VA, kart. č. B195, usnesení vlády – bod č. 8, 30. 11. 1945.

⁹⁸ NA, f. MŠK, kart. č. 1, PSSM, protokol o schůzi sboru PSSM v Čechách, 30. 7. 1945.

⁹⁹ V polovině 19. století vzniklo Policejní ředitelství v Praze, které působil jako ústřední úřad, mělo i celozemské kompetence. Po skončení druhé světové války bylo policejní ředitelství přeměněno na Ředitelství národní bezpečnosti (ŘNB), které bylo formálně podřízeno ÚNV jako jeho „výkonný orgán“, ale fakticky fungovalo dále samostatně a bylo řízeno spíše Zemským národním výborem a Ministerstvem vnitra.

¹⁰⁰ F. DOUBEK, *Hradčanská kolej*, Praha, 1979, s. 55–56.

¹⁰¹ J. KYŇKOROVÁ, *Kolejáci z Hradčan*, s. 135.

¹⁰² J. POKORNÝ, *Hlávkovy studentské koleje*, s. 90.

¹⁰³ Tamtéž, s. 90.

¹⁰⁴ Menza akademická byla založena Akademickým senátem UK. Svou činnost zahájila v roce 1899 za účelem poskytování stravování vysokoškolskému studentstvu. Do roku 1929 sídlila ve Spálené ulici č. 20, poté v Lazarské ulici č. 8. V roce 1931 byla její činnost z prostorových důvodů zastavena. Později byly spolku propůjčeny dvě místnosti v Karolinu.

¹⁰⁵ B. ŽILYNSKÁ, *Universitas, unitas, uniformitas*, s. 53.

Převzetí PSSM se neustále, nicméně neúspěšně bránil také významný spolek Akademický dům: „*Jméni spolku A. D. není spolkem studentským a jeho jmění nevzniklo ze studentských příspěvků, není také institucí pro péči pouze o vysokoškolské studentstvo, neboť vždy pečoval i o tisíce studentů středo a odbořoškolských a o sta nestudentských členů... Kdyby majetek spolku A. D. zanikl vplynutím do Studentského majetku a použilo se ho k zcela jiným účelům (na stipendia), zanikl by nejen spolek slavné tradice...*“¹⁰⁶ Činnost spolku Akademický dům byla přesto zastavena výměrem ŘNB ze dne 13. 4. 1946.

PSSM převzalo násilím a proti vůli Spolku pro jihoslovanské studentské koleje také Alexandrovu kolej, a to vzhledem k těžké ubytovací situaci vysokoškolských studentů.¹⁰⁷ Kuratorium Spolku se usneslo v lednu 1946 oficiálně předat PSSM Alexandrovu kolej se všemi právy a povinnostmi. Činnost Spolku pro jihoslovanské studentské koleje byla rovněž zastavena výměrem ŘNB.

Dalšími spolky, jejichž činnost byla takto zastavena, byl spolek Masarykova studentská kolej, Záštitá (kolej Dr. Ivana Sekaniny) a Studentská kolonie na Letné,¹⁰⁸ ač se na poslední dvě vztahovala výjimka v podobě výnosu MŠO ze 4. 8. 1945.

Některé postupně získané objekty nevydržely ve správě PSSM dlouho. Likvidovány byly malé finančně nerentabilní bytové objekty, např. v Italské ulici, v ulici U Půjčovny či v Palackého ulici.

Kromě kolejí a menz se správa studentského majetku týkala také knihoven, sportovních zařízení, ozdravoven, studentského knihkupectví a nakladatelství.¹⁰⁹ Od 1. 1. 1946 byl získán do správy PSSM také Studentský zdravotnický ústav (založen v roce 1921), který byl umístěn částečně v Krakovské ulici a částečně ve Spálené ulici. Měl na starosti zdravotní péči o studenty (přehled kolejí, menz a dalších objektů viz tabulka č. 1).

Pokusy o uzákonění PSSM

Protože právní situace a majetkoprávní problémy spojené se zřízením PSSM nebyly vyřešeny, bylo tuto situaci možno vyřešit pouze zákonem. PSSM v Čechách a na Moravě zápasila neustále s obtížemi způsobenými nejasným právním stavem a byla neustále napadána těmi, kteří byli proti sloučení majetku:¹¹⁰ „*mnohé spolky a kuratoria spravující v předválečných dobách objekty, které výnosem MŠO přišly pod naši správu, se neustále domáhají navrácení těchto objektů do jejich rukou*“.¹¹¹

Na ustavující schůzi PSSM dne 9. 7. 1945 bylo konstatováno, že: „*výnos neskýtá dostatečný právní podklad k řešení úkolů daných sboru a je nutné vypracovati novou právní normu, která předmětný výnos nahradí nebo doplní*“.¹¹² Zpochybňována byla neustále i právní subjektivita PSSM, jak vyplývá z dopisu Berní správy pro Prahu 2: „*... je patrné, že tato prozatímní správa nemá samostatné právní subjektivity /:právní poměry studentského*

¹⁰⁶ NA, f. MPSP, kart. č. 83, inv. č. 187, výstavba Akademického domu, 1946.

¹⁰⁷ Počet lůžek v kolejích PSSM k 30. 6. 1946 činil 3935, k 30. 6. 1947 pak 4011.

¹⁰⁸ AHMP, f. SK, kart. č. 447, sign. X/479, SVS, dopis MŠVU adresovaný Ministerstvu vnitra, 15. 11. 1948.

¹⁰⁹ *Vysokoškolské studium*, s. 10.

¹¹⁰ NA, f. MŠK, kart. č. 1, PSSM, důvodová zpráva k zákonu o studentském majetku, 1947.

¹¹¹ NA, f. MPSP, kart. č. 83, inv. č. 189, zpráva o činnosti, 1946.

¹¹² NA, f. MŠK, kart. č. 1, PSSM, zápis o ustavující schůzi PSSM, 9. 7. 1945.

majetku nebyly dosud nově upraveny:/ a že tudíž nejde ani o spolek ani sdružení osob podle zásad občanského práva“.¹¹³

ÚSČS podal již na podzim roku 1945 návrh dekretu prezidenta republiky na zřízení Studentského majetku. Tento návrh sledoval snahu studentů po samosprávě majetku, který v předchozích letech sloužil převážně nebo úplně sociálním, kulturním a zdravotním potřebám vysokoškolských studentů.¹¹⁴ MŠO dne 15. 11. 1945 rozeslalo do připomínkového řízení všem ústředním úřadům¹¹⁵ osnovu zákona o zřízení „Studentského majetku“. Přípomínky došlé během 3 měsíců MŠO zpracovalo a připravilo novou osnovu pro poradu se zástupci studentstva vzhledem k tomu, že ÚSČS svůj návrh na osnovu zákona již vypracoval a předložil. Po této poradě svolalo MŠO meziministerskou poradu na 4. 3. 1946, kde předložilo k projednání osnovu, sjednanou v dohodě se zástupci studentů. Všechny návrhy byly vypracovány jako návrhy pro osnovu zákona, který by se sice vztahoval na celé území ČSR, ale pro Slovensko byl návrh již bezpředmětný (viz výše). Na meziministerské poradě a na poradě konané dne 11. 3. 1946 bylo proto usneseno, aby navrhovaná osnova byla předložena vládě a Prozatímnímu národnímu shromáždění pouze jako osnova zákona pro zemi Českou a Moravskoslezskou. Výsledkem dalších porad ve dnech 18. a 29. 3. pak byl konečný návrh osnovy zákona o „Studentském majetku“.¹¹⁶

Konečný návrh tohoto zákona zněl, aby PSSM byla přizpůsobena znárodněným podnikům. Vedoucí funkci měl zastávat ředitel. Tři zástupce měla jmenovat Ústřední rada odborů. PSSM měl spravovat dvacetičlenný výbor – 10 zástupců studentů a 10 členů mělo být jmenováno ministerstvem, z 10 zástupců studentů bude jmenováni 7 SVS a 3 Ústřední rada odborů. Stát se měl zaručit do výše 10 mil. Kčs, že převezme všechny závazky, zvláště pak stavební. PSSM měla přejít z gesce MŠO pod pravomoc Ministerstva sociální péče, což odpovídalo požadavkům výboru SVS. V návrhu byla přesně vymezena pravomoc kolejních samospráv. PSSM měla být složena z několika nadací, přičemž stát měl těmto nadacím do tří let nahradit majetek. Tento zákon se měl vztahovat i na církevní jmění, tedy i na kolej Arnošta z Pardubic.¹¹⁷

Zákon se však nepodařilo uvést v platnost. PSSM byla z hlediska politické orientace funkcionářů a zaměstnanců zpočátku zcela v rukou sociálně demokratické strany. Na podzim roku 1945 však začali do poradního sboru pronikat národní socialisté, kteří v roce 1946 nabyli většiny.¹¹⁸ V národně-socialistických (a lidoveckých) kruzích se objevovaly námitky ohledně soustředění studentského majetku do jednotné organizace, přály si návrat k liberálním poměrům první republiky. Komunisté a s nimi sociální demokraté naproti tomu trvali na tom, že správa má být centrální, jednotná.¹¹⁹ Na vině bylo také pracovní vytížení v Prozatímním národním shromáždění, a tak se MŠO vedenému Zdeňkem Nejedlým (ve

¹¹³ NA, f. MŠK, kart. č. 4, PSSM, dopis Berní správy Praha II ze dne 10. 1. 1948.

¹¹⁴ NA, f. MŠK, kart. č. 1, PSSM, důvodová zpráva k zákonu o studentském majetku, 1946.

¹¹⁵ Kanceláři prezidenta republiky, Úřadu předsednictva vlády, Ministerstvu spravedlnosti, zdravotnictví, financí, ochrany práce a sociální péče, vnitra, zahraničního obchodu, pošt, průmyslu, zahraničních věcí, národní obrany, spravedlnosti, informací, zemědělství, vnitřního obchodu, dopravy, výživy, Nejvyššímu účetnímu kontrolnímu úřadu, Státnímu statistickému úřadu, Generálnímu sekretariátu hospodářské rady, Ústřední radě odborů, Nejvyššímu cenovému úřadu, Ústřednímu svazu československého studentstva, PSSM v Čechách, PSSM na Moravě.

¹¹⁶ NA, f. MŠK, kart. č. 1, PSSM, důvodová zpráva k zákonu o studentském majetku, 1946.

¹¹⁷ AUK, f. VA, kart. č. B412, SVS, zápis schůze sboru kolejních samospráv, 29. 4. 1947.

¹¹⁸ AUK, f. VA, kart. č. B195, NSSM, dopis odborového referátu na zasedání výboru ÚSČS, 4. 9. 1949.

¹¹⁹ B. ZILYNSKÁ, *Universitas, unitas, uniformitas*, s. 52, pozn. č. 50.

funkci od 5. 4. 1945 do 2. 7. 1946) zákon o studentském majetku nepodařilo prosadit a PSSM zůstala nadále ve svém provizoriu. Zákon o PSSM nebyl navíc novým ministrem Jaroslavem Stránským (ve funkci od 2. 7. 1946 do 25. 2. 1948) ani zařazen do dvouletého plánu MŠO.¹²⁰

Hospodářské problémy PSSM

Zřízení PSSM bylo studentstvem nicméně přijato pozitivně: „*Převzetím kolejí do studentské správy byl učiněn podstatný krok kupředu při řešení bytových záležitostí studentstva. Studenti získali v první řadě plnou kontrolu nad kolejemi. Dosáhli tím větší pružnosti celého kolejního aparátu. Jedná se o podstatnou demokratizaci této instituce. Neboť bylo-li studentstvo dříve většinou vyloučeno ze spolurozhodování o svých záležitostech, znamená samospráva zásadní obrát: studenti se stávají plně odpovědnými za všechno, co se bude v kolejích dít.*“¹²¹ Pozitivní ohlas můžeme nalézt i ve zprávě bytového referenta SVS „... *jen soustředění všech kolejí pod jednotnou správu je jediné možné správné řešení*“.¹²²

V souvislosti se správou rozsáhlého¹²³ a různorodého majetku se však objevovaly i hospodářské problémy. Na konci roku 1947 PSSM centrálně spravovala a hospodářsky a finančně vedla 21 studentských kolejí se 4000 lůžky, 11 velkých a menších menz s denní výkonností asi 10 000 jídel, 6 letních táborů a 2 ozdravovny, 3 knihovny a čítárny.¹²⁴ Příjmy PSSM tvořily hlavně výnosy z ubytování studentů v kolejích, ze stravování v menzách, výtěžky z nájmu, z tzv. studentské dávky zapsaného studentstva (určená pro studentský zdravotní ústav), dále z příjmů za lékařské ošetření či příjmy z knihoven. Naproti tomu existovaly velké náklady na údržbu objektů. Bez pomoci ze státních prostředků by hospodaření PSSM nebylo soběstačným. Velkou roli ve financování proto hrály subvence MŠO.¹²⁵

Jak vyplývá z kontroly hospodaření PSSM, nebyl vypracován jednacím řád, což se projevovalo ve všech oborech činnosti PSSM, např. ve schůzích správních orgánů, v manipulaci s penězi, v obchodní a úřední korespondenci atd. Orgány PSSM (šestnáctičlenný správní sbor, direktorium, vedoucí úředník a vedoucí sekce) neovládaly po hospodářské stránce svěřené podniky natolik, aby zaručovaly jejich budoucí hospodářskou prosperitu a bezvadný chod jednotlivých podniků. Neměly také přehled o hospodaření těchto podniků a z toho důvodu je nemohly řádně spravovat. Hospodařilo se bez řádných rozpočtů. Správní orgány neměly přehled o záležitostech studentského majetku, protože centrální účtárna řádně nevykonávala svou funkci, „*neboť byla permanentně v účtování opožděna o 2 měsíce i dobu delší. Správní orgány prozatímní správy studentského majetku v Praze*

¹²⁰ NA, f. MŠK, kart. č. 2, PSSM, dopis AF NF PSSM adresovaný všem zaměstnancům, 1948.

¹²¹ AUK, f. VA, kart. č. B178, Ústřední svaz československého studentstva (dále ÚSČS), *Koleje ve studentské správě*, Student 2/22, 23. 11. 1945.

¹²² AUK, f. VA, kart. č. B219, SVS, zpráva bytového referenta SVS pro první plenární schůzi předsedů kolejních samospráv a menz, říjen 1945.

¹²³ Dle odhadu z roku 1946 byla hodnota majetku PSSM v Čechách stanovena na 106 mil. Kčs, hodnota budov bez vnitřního vybavení činila 57 mil. Kčs.

¹²⁴ NA, f. MPSP, kart. č. 83, inv. č. 188, sign. 1900, I. dílčí zpráva o dohlídce, 10. 4. 1948.

¹²⁵ Tamtéž.

nemají potřebných běžných přehledů o podnicích, neboť jak uvedeno, účtárna pracuje se značným zpožděním“.¹²⁶

PSSM měla k odstranění problémů vypracovat podrobný jednací řád, v němž měla být přesně stanovena pravomoc PSSM, stanoven rozsah oprávnění a povinností, stanoveno zastupování navenek nebo organizace vnitřní služby. Dále mělo PSSM zřídit vlastní dozorcí radu, měla přistoupit k decentralizaci hospodářství, ústřední účtárna měla mít především kontrolní úlohu, decentralizace měla přisoudit větší úlohu správcům, úkolem ústředí mělo být usměrňování činnosti všech podniků, menzovní podniky měly být osamostatněny a jejich řízení zracionalizováno, aby byly rentabilní.¹²⁷

Vznik NSSM v Čechách a studentské ubytování po únoru 1948

Ke změnám v organizaci PSSM však došlo až v poúnorovém období. Již 27. 2. 1948 se vytvořil Akční výbor PSSM, který však místo toho, aby se stal politickým orgánem, byl v důsledku okolností orgánem správním, jenž se staral zejména o vypracování bilance hospodaření. Na rok 1948 totiž hrozilo pozastavení subvence MŠO, pokud by nebyla bilance vypracována včas. Bilance vypracovaná zástupci studentů však skončila schodkem 5 mil. Kčs, a bylo tedy nutné dát konečně PSSM přesnou právní formu, aby mohla řádně hospodařit. Koordinační stranický orgán za předsednictví soudruha Ledvinky ze školské komise ÚV KSČ schválil koncepci národní správy s jedním odpovědným národním správcem.¹²⁸

Dne 12. 5. 1948 byl vydán výnos MŠO,¹²⁹ jímž byla do objektů spravovaných dosud PSSM zavedena národní správa, která měla užívat společného označení Národní správa studentského majetku v Čechách a převzít veškerá práva a závazky PSSM.¹³⁰ NSSM měla být ovšem jakousi přechodnou formou, později se měla transformovat do „dokonalejší“ formy (národní nebo státní podnik). Národním správcem byl MŠO ustanoven opět Jan Kazimour. K dispozici měl poradní sbor o 9 členech.¹³¹ K výkonu bezprostředního dozoru nad hospodařením NSSM zřídilo MŠO dozorcí radu a jejími členy jmenovalo tři osoby (zaměstnanci MŠO). Národnímu správci se ukládalo, aby spravoval svěřený majetek s péčí řádného hospodáře.

Do majetkové podstaty byly včleněny všechny objekty, které byly dosud ve správě PSSM a zároveň přibýly objekty, které byly z majetku PSSM dříve vyjmuty. Akční výbor PSSM převzal na základě rozhodnutí kolejních akčních výborů do své správy koleje Arnošta z Pardubic a koleje Budeč již 28. 2. 1948.¹³² Byly získány také objekty, které

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ NA, f. MŠK, kart. č. 5, PSSM, zpráva o hospodaření PSSM v Praze, 18. 3. 1947.

¹²⁸ AUK, VA, kart. č. B195, NSSM, dopis odborového referátu na zasedání výboru ÚŠČS, 4. 9. 1949.

¹²⁹ Výnos č. A-99 150-VI.

¹³⁰ *Zavedení národní správy do zařízení spravovaných dosud Prozatímní správou studentského majetku v Čechách a jiných zařízení sloužících sociální, zdravotní a kulturní péči o vysokoškolské studentstvo v Čechách*, in: Věstník ministerstva školství a osvěty, IV, sešit 11, 15. 6. 1948, s. 254.

¹³¹ Do poradního sboru byli jmenováni 4 zástupci z řad studentů – Jaroslav Dvořáček, Jiří Sobotka, Miroslav Palas a Vladimír Kabuda, dále 4 zástupci z řad zaměstnanců PSSM – Josef Kratochvíl, Rudolf Petráň, Františka Hájková a Marie Vokálová a jeden za vysoké školy – profesor vysoké školy politických a sociálních věd Viktor Knapp.

¹³² NA, f. MŠK, kart. č. 4, PSSM, dopis Jana Kazimoura stavebnímu družstvu Budeč, 28. 2. 1948; dopis téhož správě koleje Arnošta z Pardubic.

se dosud převzetí bránily. MŠO např. pověřilo NSSM v Čechách správou budovy Koleje Hradčanských kolejáků v ulici U Nové techniky č. 19.¹³³ Pro ubytování studentů bylo získáno také několik hotelových podniků získaných během akce „H“¹³⁴ (viz přehled kolejí a menz – tabulka č. 2).

Vedoucím orgánem NSSM bylo podnikové ředitelství (ústředí), které bylo organizováno na jednotlivá oddělení podle funkčního zaměření a povahy práce:¹³⁵ sekretariát, osobní oddělení, organizační a plánovací oddělení, ústřední účtárna, oddělení pro koleje a ubytovací podniky, oddělení pro menzy a rekreační tábory a oddělení pro ozdravovny.¹³⁶ Základní organizační jednotkou NSSM byl závod. Podle zaměření činnosti byly vytvořeny tyto druhy závodů: kolej (ubytovací podnik), menza (závodní kuchyně, restaurace, bufet), knihovna a čítárna, studentský zdravotní ústav, ozdravovna, rekreační tábor, knihtiskárna, knihkupectví a nakladatelství. Provoz závodů stejného druhu byl řízen, kontrolován a koordinován příslušným oddělením podnikového ředitelství. V červenci roku 1948 bylo v NSSM zaměstnáno 510 osob.¹³⁷

Samosprávné orgány studentů (obyvatelů a strážníků) měly svá zastoupení v ústředním podnikovém orgánu a přímou kontrolu prováděly přímo v závodech a v podnikovém ředitelství prostřednictvím odpovědných funkcionářů.¹³⁸ Kompetence orgánů NSSM byly jasně vymezeny organizačním řádem a organizačními směrnici platnými od 15. 8. 1948.¹³⁹ MŠO, Nejvyšší účetní kontrolní úřad a jiné úřady měly vykonávat dozor jednak přímou účastí v ústředních podnikových orgánech, jednak revizní činností.

Koleje NSSM se nadále vyznačovaly samosprávou, která představovala a zastupovala všechny studenty ubytované v koleji. Správy jednotlivých kolejí tvořily sbor kolejních samospráv. Samospráva měla možnost organizovat kulturní, výchovně-politickou, sportovní a vzdělávací činnost v kolejích. Samospráva však ztratila svou hospodářskou funkci, na které si zakládali např. členové Hradčanské koleje.¹⁴⁰ Ke způsobu hospodaření jí bylo vyhrazeno právo činit pouze návrhy a připomínky podáváné správci koleje.¹⁴¹

Stipendia byla nadále vyplácena Správní komisí pro sociální péči o vysokoškolské studentstvo. Úkolem SVS a fakultních spolků, na základě platných směrnic MŠO, bylo zúčastňovat se pouze rozhodování o výši stipendia,¹⁴² kdežto vlastní stipendijní agenda byla vykonávána úředníky správní komise.¹⁴³

¹³³ *Zavedení národní správy do zařízení spravovaných dosud Prozatímní správou studentského majetku*, s. 254.

¹³⁴ Akční výbor vysokých škol provedl dne 2. 3. 1948 tzv. akci „H“, při které byla zabrána řada hodinových hotelů. Národní správa se postarala o přeměnu těchto hotelů na studentské domovy: hotel Bristol, Atlas (Stella), V Chaloupce, Fišer a Madelon.

¹³⁵ *Informace vysokoškolákům*, s. 40.

¹³⁶ AUK, f. VA, kart. č. B195, NSSM, Organizační řád platný od 15. 8. 1948.

¹³⁷ Tamtéž, Zpráva osobního oddělení, 1948.

¹³⁸ *Informace vysokoškolákům*, s. 40.

¹³⁹ Viz AUK, f. VA, kart. č. B195, NSSM, Organizační řád a organizační směrnice platné od 15. 8. 1948.

¹⁴⁰ J. KYNKOROVÁ, *Kolejáci z Hradčan*, s. 136.

¹⁴¹ *Informace vysokoškolákům*, s. 41.

¹⁴² Maximální výše stipendia činila 1800 Kčs, pro absolventy dělnických kurzů (ADK – speciální kurzy, ve kterých získávaly dělnické kádry maturitní vysvědčení během 6–8 měsíců) a studenty jim na roveň postavené 2000 Kčs. Ke stipendiu se přiznávaly zvláštní přídatky, u ženatých příspěvek na manželku 450–600 Kčs, příspěvek na děti a zvláštní příspěvek pro sirotky činil 200 Kčs.

¹⁴³ AUK, f. VA, kart. č. B414, SVS, zpráva o stavu sociálních zařízení pro vysokoškolské studentstvo, 11. 12. 1950.

Přidělování míst ve vysokoškolských kolejích prováděla ubytovací komise při NSSM,¹⁴⁴ kde byli studenti zastoupeni dvěma členy (zástupce SVS a předseda sboru kolejních samospráv), dále byla tvořena z jednoho zástupce vysokých škol z řad učitelů, z jednoho zástupce poradního sboru NSSM a ze zástupce zaměstnanců. MŠO vysílalo svého pozorovatele. Komise měla u žadatelů posuzovat sociální poměry, prospěch, případně i jiná hlediska.¹⁴⁵ Praxe však byla jiná: „... *dosavadní způsob přijímání do kolejí a ubytování posluchačů znamenal svým duchem pustý anarchismus. Každým rokem dostalo se několik set nových posluchačů do kolejí, aniž se přitom nějak přihlíželo k jakýmkoliv potřebám studentů či státu samého. Starší kolejáci, podávající novou žádost byli většinou automaticky přijímáni, aniž se nějak přihlíželo k jejich studijnímu prospěchu, sociálním poměrům...*“¹⁴⁶

Důležitou událostí, která změnila dosavadní nevyhovující způsob vyřizování žádostí o přidělení míst v kolejích, bylo zřízení hlavní ubytovací komise (dále jen HUK) při NSSM výnosem MŠVU dne 13. 6. 1950, doplněným výnosem ze 17. 6. 1950.¹⁴⁷ Hlavní ubytovací komise (složená ze zástupce MŠVU, SVS a zástupce učitelů) vyřizovala žádosti o místa v kolejích na základě návrhů fakultních ubytovacích komisí (složené ze zástupce učitelů, ČSM a fakultního spolku), které byly pomocnými orgány hlavní ubytovací komise: „*Na fakulty ze značné části je přeneseno rozhodování o tom, kdo bude v kolejích bydlet v příštím roce, v mezích počtu míst na fakultu připadajících.*“¹⁴⁸ Tento způsob vyřizování žádostí znamenal odstranění dřívějšího výběrového systému NSSM, který byl prováděn zcela mechanicky bez individuálního posuzování každého žadatele. Výběr byl nyní prováděn tak, aby byli v kolejích ubytováni především nejlepší studenti.

Další významnou změnou bylo rozdělení kolejí podle fakult ve školním roce 1950/1951, na čemž se HUK usnesla na poradě konané 7. 9. 1950.¹⁴⁹ Toto rozdělení znamenalo zásadní změnu v kolejním ubytování spočívajícím v tom, že se na jednotlivých kolejích mohly vytvářet kolejní kolektivy posluchačů z téže fakulty, což usnadňovalo kolektivní pomoc při studiu a dávalo široké možnosti kulturní a výchovné práce:¹⁵⁰ „*To se bude jinak bydlet, jinak studovat, jinak kulturně a politicky žít! Dodnes někdy spolu bydleli lidé, z nichž jeden studoval řeči, druhý propočítával matematické vzorce, třetí studoval s vatou v uších chemii. Co se mohli naučit i v dosti velkém pokoji?*“¹⁵¹ Výhodou rozdělení podle fakult bylo také, že bylo možno „*ekonomičtěji využít větších místností, aniž by to znamenalo zhoršení bydlení.*“¹⁵²

Důraz byl kladen na výchovnou úlohu: „*Neexistuje apolitičnost kolejí. Koleje stejně jako vysoké školy, mají poslání výchovné. Výchovávat a uvědomovat o lidové demokracii a o socialismu. Veškerá dřívější apolitičnost zbavovala studentstvo kontaktu se skutečnými problémy života, izolovala je a končila v konzervatismu a reakčnosti.*“¹⁵³

¹⁴⁴ Agendu Správní komise sociální péče o vysokoškolské studentstvo převzala PSSM již od 1. 4. 1948 a začala tak sama přidělovat lůžka ve vysokoškolských kolejích v Praze.

¹⁴⁵ *Informace vysokoškolákům*, s. 21–22.

¹⁴⁶ AUK, f. VA, kart. č. B659, ÚSČS, *K ubytování v kolejích v příštím školním roce*, Předvoj 3/28, 20. 5. 1950.

¹⁴⁷ AUK, f. VA, kart. č. B27, SVS, dopis MŠVU adresovaný HUK, 23. 9. 1950.

¹⁴⁸ AUK, f. VA, kart. č. B659, ÚSČS, *K ubytování v kolejích v příštím školním roce*, Předvoj 3/28, 20. 5. 1950.

¹⁴⁹ AUK, f. VA, kart. č. B27, SVS, dopis MŠVU adresovaný HUK, 23. 9. 1950.

¹⁵⁰ AUK, f. VA, kart. č. B411, SVS, zpráva o činnosti SVS, 18. 3. 1951.

¹⁵¹ AUK, f. VA, kart. č. B659, ÚSČS, *Prověрка místností v kolejích*, Předvoj 3/30, 3. 6. 1950.

¹⁵² Tamtéž, Předvoj 3/28, 20. 5. 1950.

¹⁵³ AUK, f. VA, kart. č. B659, ÚSČS, *Nové úkoly v kolejích*, Předvoj 2/11–12, 16. 12. 1948.

Na politickou práci na kolejích dohlížel kolejní referent Vysokoškolského výboru KSČ, který měl na starosti styk s kolejemi a ukládal utváření politických vedení na kolejích. Např. dne 15. 12. 1948 mělo být v koleji J. A. Komenského ustanoveno politické vedení KSČ složené z předsedy, sekretáře, kádrového pracovníka, ideového pracovníka a organizačního pracovníka.¹⁵⁴ Dále kolejní referent také ustanovoval kádrové pětky, svolával a řídil jejich schůze.¹⁵⁵ Kádrová pětka bylo uskupení pěti studentů, kteří prováděli prověřování členů KSČ na kolejích.

Člen politického vedení koleje byl pověřen funkcí „kultpropa“.¹⁵⁶ Ten měl několik úkolů, za jejichž provádění byl odpovědný přímo VV KSČ: „*Měl především provádět instruktáž chodbových důvěrníků a koordinovat jejich práci, dále kontrolovat práci vedoucího názorné agitace a pak kontrolovat činnost kulturního referenta samosprávy. Tím jsme dosáhli toho, že práce na kolejích se podstatně zlepšila.*“¹⁵⁷

„*V zájmu nové výchovy studentů by bylo žádoucí, aby pokud možno, všichni studenti byli ubytováni v kolejích, neboť život v kolektivu by značně přispěl k jejich socialistické výchově i intenzivnějšímu studiu,*“¹⁵⁸ jak konstatovala zpráva o stavu sociálních zařízení. Situace z hlediska ubytovací kapacity nebyla ale ani v této době moc příznivá: „*Z dnešního stavu vyplývá, že po úplném ubytování všech přednostních žadatelů stojíme před problémem umístění dalších asi 2000 žadatelů do kolejí, pro které není místa.*“¹⁵⁹ Na 24 000 posluchačů pražských vysokých škol připadalo celkem pouze 4719 lůžek spravovaných NSSM, přičemž NSSM ani MŠVU nebyly schopny zajistit další objekty pro ubytování: „*NSSM a MŠVU nedokázalo do dnešního dne tyto záležitosti vyřídit a stále jen doufají, že se jim podaří tyto objekty získat. Jak, to sami nevědí.*“¹⁶⁰

Aby bylo možno zajistit ubytování v kolejích co největšímu počtu žadatelů, přikročil SVS k prověrce místností v kolejích za účasti členů předsednictva SVS a kolejáků. Prověrka spočívala v tom, aby byly obsazeny všechny nevyužité místnosti na kolejích. Celkový počet nových míst, který by byl získán, činil 1000, a to bez zvláštních investičních výdajů. Při praktickém uskutečňování výsledků prověrky narazil ale SVS na spoustu obtíží: „*Především se jednalo o liknavou práci NSSM, která byla pověřena získáváním zařízení na prověřková místa. Přes urgence ze strany SVS nezajistila NSSM dostatek nábytku, a tak došlo k tomu, že ke konkrétnímu využití míst nedošlo.*“¹⁶¹

Mnoho problémů v činnosti NSSM se nepodařilo vyřešit, za což byla NSSM také kritizována. Na schůzi kolejních zástupců a předsedů kolejních pětěk byly dány instrukce pro vypracování posudků o práci NSSM v poměru k dané koleji. Vyplyvalo z nich několik bodů: NSSM se stával čím dál větším byrokratickým aparátem. Dále se objevovaly diktátorské tendence, které se projevovaly v poměru ke kolejím a ke kolejním samosprávám.

¹⁵⁴ AUK, f. VA, kart. č. 195, NSSM, dopis předsedy politického vedení Vysokoškolskému výboru KSČ, 15. 12. 1948.

¹⁵⁵ Tamtéž, zpráva o činnosti kolejního referátu VV KSČ, 1950.

¹⁵⁶ Kulturně propagační referent.

¹⁵⁷ AUK, f. VA, kart. č. B195, NSSM, politická práce na kolejích, [1950].

¹⁵⁸ AUK, f. VA, kart. č. B414, SVS, zpráva o stavu sociálních zařízení pro vysokoškolské studentstvo, 11. 12. 1950.

¹⁵⁹ AUK, f. VA, kart. č. B27, SVS, zpráva o ubytování v kolejích ve školním roce 1949/50 a ubytovací možnosti v roce 1950/51.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ AUK, f. VA, kart. č. B411, SVS, zpráva o činnosti SVS, 18. 3. 1951.

NSSM nejednalo se samosprávou o určitých bodech předem. NSSM byla také vytýkána přílišná centralizace. Dalším problémem byly hospodářské a provozní otázky, kolejíci vytýkali neuváženost v investování či neplánovitost práce. Za velmi vážný nedostatek v práci NSSM byla dále považována kádrová politika. NSSM nedovedla vybírat pracovníky na zodpovědná místa. Místa správců velmi důležitých spojek mezi kolejáky a NSSM byla obsazována osobami, které nemají ani kvalifikaci pro administrativní vedení koleje ani pro organizační a politickou práci. Chyby v činnosti NSSM vyplývaly především z toho, že chyběla kontrola. Správci neznali problematiku kolejí ani vysokých škol a nejevili snahu seznámit se s problematikou studentského hnutí.

Kritika se objevuje i ve zprávě SVS: „*Studentům však tato organizace nesloužila. Ba právě naopak, studenti, kteří přicházeli na NSSM s určitými návrhy na zlepšení bydlení v kolejích, stravování v mense atd. nenacházeli zde pro svoje oprávněné požadavky pochopení. Nikdo se o jejich návrhy nezajímal, protože zásadou NSSM bylo, že je třeba především na každém opatření vydělat a teprve pak je možno uvažovat o jeho potřebě a důležitosti.*“¹⁶²

Zrušení NSSM

V roce 1950 došlo v organizaci NSSM k poslední změně, jež souvisela s vydáním zákona č. 58/1950 Sb. o vysokých školách (ze dne 18. 5. 1950), kde bylo v § 32 uvedeno: „*1. Majetek, který dosud sloužil sociálním, zdravotním a kulturním potřebám vysokoškolského studentstva zůstává zachován svému účelu, tj. péči o vysokoškolské studentstvo. 2. Tento majetek přechází bez náhrady na stát.*“¹⁶³ V důsledku vydání tohoto zákona nebylo tudíž dalších důvodů pro další trvání národní správy: „*Zrušení NSSM vyvstalo podle ustanovení vysokoškolského zákona jako nutný úkol MŠVU. My (SVS, pozn. aut.) jsme měli velký zájem na odstranění tohoto orgánu. Stížnosti na ‚sociální péči‘ v kolejích, menzách a rekreacích se nejenom nezmenšovaly, ale rostly.*“¹⁶⁴

Aby provoz sociálních zařízení pro vysokoškolské studentstvo byl pružnější a hlavně hospodárnější, došlo výnosem MŠVU ze dne 6. 12. 1950 k likvidaci NSSM,¹⁶⁵ čímž nastal zásadní obrat v hospodaření s majetkem sloužícím vysokoškolákům. Nejednalo se přitom o zanedbatelný majetek. NSSM měla ke dni 1. 12. 1950 ve správě již 31 vysokoškolských kolejí, 14 vysokoškolských menz, Studentský zdravotní ústav, 6 zotavoven a 5 knihoven.¹⁶⁶

Z důvodu likvidace NSSM v Praze byly dnem 1. 1. 1951 vysokoškolské koleje a menzy přičleněny k jednotlivým vysokým školám (fakultám). Správou těchto závodů byli jmenováni správci, odpovědní za řádný chod jím spravovaného zařízení rektorovi příslušné vysoké školy a byli také povinni podávat rektorům pravidelné čtvrtletní zprávy o provozu a stavu spravovaného majetku. Jednotlivé rektoráty měly pak podávat MŠVU zprávy o činnosti a stavu jednotlivých objektů.¹⁶⁷

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Viz § 32 zákona č. 58/1950 Sb. o vysokých školách, dostupné online: <<https://www.beck-online.cz/bo/view-document.seam?documentId=onrf6mjzguyf6njyfuyq>> (1. listopadu 2022).

¹⁶⁴ AUK, f. VA, kart. č. B662, SVS, teze k referátu tajemníka SVS na pracovní konferenci SVS 18. III. 1951.

¹⁶⁵ AUK, f. AS UK, kart. č. 66, inv. č. 869, KaM, dopis MŠVU adresovaný Ministerstvu financí, 20. 1. 1951.

¹⁶⁶ AUK, f. MŠK, kart. č. 9, NSSM, zpráva o revizi NSSM v Čechách, 1951.

¹⁶⁷ AUK, f. AS UK, kart. č. 66, inv. č. 869, KaM, dopis MŠVU adresovaný Rektorátu UK – přičlenění kolejí a menz k vysokým školám, 28. 12. 1950.

Vysoké školy se tak staly přímými hospodáři majetku sloužícího studentům, kteří studovali na jejich fakultách (jejich přehled viz tabulka č. 3).

Závěr

Krátce po skončení druhé světové války se do obnovy vysokého školství zapojilo i studentstvo prostřednictvím studentských organizací. Ze studentské odbojové činnosti vzniklá SVS pomáhala studentstvu hájit zájmy a realizovat sociální podporu. Rozsáhlým a radikálním studentským požadavkům v sociální a studijní oblasti bylo vyhověno, studenti byli postiženi perzekucemi za nacistické okupace a veřejnost se studentstvem sympatizovala. Důležitým úspěchem SVS bylo, že pomohl zřídit Prozatímní správu studentského majetku v Čechách. Jednalo se o zásadní změnu, vznikla totiž jednotná organizace soustředující koleje, menzy a další zařízení pod jednotnou správu, na rozdíl od meziválečného období, kdy byly jednotlivé koleje a menzy zakládány a spravovány různými kolejními spolky a nadacemi. Kapacita ubytování byla omezená, jelikož se na vysoké školy hlásilo stále více uchazečů a vhodných ubytovacích objektů byl nedostatek. Ne všechny kolejní spolky byly ochotné se svých majetků vzdát. SVS a PSSM se nezdálo, že by se zcela demokratickým způsobem, v některých případech nechávaly zastavit činnost těchto spolků prostřednictvím policejních orgánů.

PSSM však nebyla kodifikována zákonem, i když existovaly pokusy a snahy o její uzákonění. Z důvodů různých protichůdných politických zájmů se tak však nestalo. Existovaly také odstředivé snahy některých meziválečných spolků, které si nepřály svůj majetek začlenit do PSSM. Na druhou stranu je třeba dodat, že PSSM trpěla také značnými problémy. Spravovala rozsáhlý a nesourodý majetek, se kterým však nebylo řádně hospodařeno. Kromě toho byla její činnost závislá na subvencích MŠO. Změny přišly po únoru roku 1948. Protože bylo nutno PSSM konečně poskytnout právní rámec, aby mohla řádně hospodařit, byla do objektů jí spravovaných zavedena v květnu 1948 Národní správa, která však měla být pouze přechodným útvarem. Do studentského majetku byly tím pádem začleněny i objekty, které se dosud převzetí bránily či se na ně vztahovaly výjimky. Únorové změny znamenaly také změnu funkce kolejí, ty již neměly za úkol poskytovat pouze ubytování, ale také měly studenty společně s vysokými školami vychovávat v duchu socialismu.

Některé problémy, ať už neohospodárnost, přebujelou byrokracií či diktátorské tendence ze strany vedení se nepodařilo vyřešit. Činnost NSSM však zanedlouho zpečetil zákon o vysokých školách. Koleje a menzy byly na začátku roku 1951 předány rektorátům vysokých škol a ty s nimi začaly samy hospodařit.

Přílohy

Tabulka č. 1: Koleje, menzy a další objekty ve správě PSSM k 31. 12. 1945. Koleje, které nebyly v období 1946–1948 zrušeny (zrušené koleje jsou uvedeny *kurzívou*), přešly v květnu 1948 pod NSSM. Pod NSSM přešly i menzy vzniklé v období let 1946–1947; ty jsou podtrženy.

Seznam objektů ve správě PSSM k 31. 12. 1945

Zdroj: NA, f. MŠK, PSSM, příloha k bilanci k 31. 12. 1945, kart. č. 5. V pramenech po roce 1950 jsou dnešní fakulty ČVUT uváděny jako vysoké školy; v roce 1950 byl vydán zákon o vysokých školách, po kterém následoval i nový statut ČVUT. Vysoké školy technické se rozdělily na fakulty, uvádím je proto již jako fakulty.

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
Kolej 5. května (dnes Švehlova kolej), Grégrova 22 (dnes Slavíkova 22, Praha 3)	1925, přístavba 1955, rekonstrukce 2004, 2006	Zřízena agrární stranou jako Švehlova kolej po vzniku republiky v duchu národního art deca s prvky rondokubismu dle projektu Jana Chládky. Stavbu realizoval Antonín Hílse. Budova byla v roce 1940 zabavena pro ubytování německých vysokoškoláků. Po roce 1945 ji nárokovalo stavební družstvo Švehlovy domy, vedení družstva se však nepodařilo získat budovu koleje zpět a byla převzata PSSM. V roce 1951 byla kolej předána Lékařské fakultě UK. Po roce 1989 byla rekonstruována a přejmenována opět na kolej Švehlova. V roce 2004 byla prohlášena Ministerstvem kultury ČR za kulturní památku. Slouží jako kolej UK dodnes.	359
Alexandrova kolej , také pod názvem Jihoslovanská kolej, později Titova kolej, (dnes kolej J. A. Komenského), Clam-Martínovicova 13, později Potockého 13, Pionýrů 6, (dnešní Parléřova 6, Praha 6)	1933, rekonstrukce na přelomu 80. a 90. let 20. stol.	Funkcionalistická studentská kolej od Nikoly Dobroviče z let 1931–1933. Původně Kolej krále Alexandra pro jihoslovanské studenty. V roce 1951 byla užívána VŠPVH jako rehabilitační kolej pro studenty v rekonvalescenci všech vysokých škol pražských. Od roku 1956 byla využívána jako rehabilitační kolej pro nemocné studenty UK i jiných VŠ, v letech 1962–1974 byla ve správě Univerzity 17. listopadu. Poté připadla opět UK, již slouží jako kolej dodnes.	250
Kolej Budívoj , Americká 37, Praha 2		Objekt původně sloužil jako činžovní dům. Po zrušení NSSM byl v roce 1951 získán Přírodovědeckou fakultou UK. V r. 1954 byl objekt zmíněn ještě jako kolej UK. V r. 1956 již není jako kolej uváděn. Budova byla po roce 1962 předána Bytovému podniku v Praze 12. Dnes slouží jako penzion.	72
Kolej Carlton , dříve kolej Akademického domu, poté kolej Jiřího Dimitrova (dnes kolej Orlik), Terronská 6, Praha 6	1928, rekonstrukce 2007	Funkcionalistický internát s kinem postavený podle projektu Františka Strnady. V roce 1933 byl objekt otevřen spolkem Akademický dům jako kolej. V roce 1940 byla budova obsazena gestapem a posléze v ní byli ubytováni příslušníci SS. Po druhé světové válce byla	207

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
		činnost spolku Akademický dům pozastavena, provoz koleje byl ale obnoven a název koleje byl změněn na kolej Carlton. V květnu roku 1948 byl její název změněn na kolej Jiřího Dimitrova. Vzhledem k typu pokojů (jednolůžkové a dvoulůžkové pokoje s vlastním sociálním zázemím a kuchyňkou) bývala kolej využívána především jako manželská. V roce 1951 byla získána Fakultou architektury a pozemního stavitelství ČVUT, k 1. 7. 1954 byla zmíněna jako kolej VŠCHT, v roce 1971 zmíněna opět jako kolej ČVUT, v jejíž správě se nachází dodnes, po roce 1989 byl její název změněn na kolej Orlík.	
Dívčí kolej (pozdější kolej Envera Hodži), Levá 5, Praha 4		Kolej byla roku 1951 přidělena VŠPHV jako manželská kolej. K roku 1971 byla zmiňována ještě jako kolej VŠE, v roce 1978 již není zmíněna.	62
Dívčí kolej (dnes kolej Dr. Ivana Sekaniny), Hradební 7, Praha 1	1907–1908	Secesní dům byl postaven Matějem Blechou pro spolek „Záštita“ pečující o chudé a osiřelé dívky. Patro přistaveno v roce 1929, dalšími úpravami prošla stavba v letech 1937–1938, 1943, 1975, 1981–1983. V roce 1951 byl dům získán Právnickou fakultou UK. V roce 1953 již není jako kolej UK zmíněna. Poté připadla AMU, již slouží jako kolej dodnes.	130
<i>Florida, Blanická ulice 10, Praha 2</i>		Zrušena v rozmezí let 1946–1947.	14
Hlávkova kolej , Jenštejnská 1, Praha 2	1904	Hlávkova kolej vznikla díky iniciativě architekta Josefa Hlávky jako reakce na tíživou situaci nemajetných studentů, kteří v Praze těžko sháněli bydlení. Kolej byla postavena Matějem Blechou podle projektu Josefa Fanty mezi roky 1902–1904 a spravovala ji nadace „Nadání Josefa, Marie a Zdenky Hlávkových“. Budova koleje byla se státně bezpečnostních důvodů zabavena v prosinci 1939, přestěhoval se do ní Zemský úřad. V roce 1942 byl její dosavadní majitel – Spolek Hlávkovy studentské koleje – rozpuštěn. Obnoven byl až v listopadu 1945. Ministerstvem financí byl Spolku vrácen majetek kromě budovy kolejí, která byla začleněna do PSSM. V roce 1951 byla budova získána Fakultou strojního a elektrotechnického inženýrství ČVUT. Po válce se kolej nevrátila k odkazu Josefa Hlávky, stala se běžnou kolejí pro všechny studenty a později byla určena pro zahraniční	223

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
		studenty vysokých škol, hlavně z rozvojových zemí. V druhé polovině 80. let byla kolej v rekonstrukci a po roce 1989 se stala hotelem pro zahraniční hosty. Ve školním roce 1998/1999 byla činnost koleje obnovena. Dnes slouží studentům ČVUT. Budova koleje je od roku 1958 památkově chráněna a dne 23. 11. 2019 byla prohlášena za národní kulturní památku.	
Jana Opletala, Černá 13, Praha 10	1889	Původně činžovní dům s novorenesanční fasádou postavený podle plánů stavitele Aloise Bureše. V květnu 1945 se objekt nacházel ve správě pražského Studentenwerku, poté přešel pod PSSM. V roce 1951 byla kolej přidělena Fakultě strojního a elektrotechnického inženýrství ČVUT, v r. 1954 byla přidělena Vysoké škole pedagogické, po jejímž zrušení v r. 1959 byla převedena na UK, po r. 1964 byla předána VŠE. V r. 1971 již VŠE nesloužila.	74
Jednota, Opletalova 38, Praha 1	1883, rekonstrukce 1939	Kolej vznikla z hotelu postaveného roku 1883. Sloužila německým studentům jako První německý studentský domov, který vznikl ještě před první světovou válkou. V roce 1951 připadla Právnické fakultě UK. Jako kolej slouží UK dodnes.	136
Kolej konzervatoristů (později vysokoškolská kolej Dana), Na Fialce 2139 (dnes Pod Fialkou, Praha 6)		Po zrušení NSSM měla být k 1. 1. 1951 získána Fakultou inženýrského stavitelství ČVUT. V květnu roku 1951 byl ale objekt zmíněn jako kolej 17. listopadu, jíž měl užívat Mezinárodní svaz studentstva k ubytování zahraničních studentů.	23
Kolej Rooseveltova, Strojnická 7, Praha 7	1930, rekonstrukce 2001	Kolej byla postavena podle projektu architekta Zdenko Krále. V meziválečném období sloužila německým studentům jako Třetí německý studentský domov. V roce 1951 připadla Lékařské fakultě UK. V letech 1954–1957 uváděna jako kolej ČVUT. V roce 1971 byla zmíněna již jako kolej VŠE, jíž slouží jako kolej dodnes.	465
Staroměstská kolej, Ovocný trh 5–7, Praha 1		Bytový odbor SVS zřídil Staroměstskou kolej v roce 1945 v několika budovách Karolina (č. p. 560 a 562). V r. 1951 byla tato kolej nakrátko získána AMU. Zanedlouho byla však z hygienických důvodů zrušena.	87

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
Studentská kolonie na Letné , Belcrediho třída 465, později třída Krále Jiřího VI. 75 (dnešní Milady Horákové, Praha 7)	1921–1922	Vznikla na počátku dvacátých let svépomocí studentů. V roce 1940 byla obsazena německými policejními orgány a byl zde ubytován policejní pluk Čechy. V průběhu Pražského povstání používaly areál koleje jako svou základnu pro bojové operace v okolí početně silné jednotky SS a Schutzpolizei. V roce 1951 byla získána Fakultou zemědělského a lesního inženýrství ČVUT. Nouzová stavba sloužila svému účelu až do roku 1975, kdy byla zbourána.	327
Kolej techniků , <i>Palackého 1, Praha 1</i>		Zrušena v rozmezí 1946–1947.	10
Kolej techniků , Lazarská 8, Praha 2	1867	Pozdně klasicistní nájemní dům od Carla Nowotneho a Johana Bělského, s puristickou nástavbou Bohumila Slámy z roku 1923. V květnu r. 1945 se dům nacházel ve správě pražského Studentenwerku, poté přešel pod PSSM. V r. 1951 byl objekt získán Fakultou inženýrského stavitelství ČVUT. Od r. 1954 byla kolej užívána Vysokou školou pedagogickou. Po jejím zrušení v r. 1959 byla převedena na Univerzitu Karlovu. Budova nakonec přešla v r. 1960 na Obvodní podnik bytového hospodářství.	154
Kolej tělocvikářů (později uváděna jako kolej strojařů), Karlovo náměstí 30, Praha 2		V roce 1951 byla kolej získána Fakultou strojního a elektrotechnického inženýrství ČVUT. Ve školním roce 1956/1957 již není jako kolej ČVUT zmíněna.	33
Masarykova studentská kolej , Sadová 1 (dnes Thákurova 1), Praha 6	1927	Kolej byla postavena podle návrhu Antonína Engela. Počátkem ledna 1940 byla obsazena příslušníky wehrmachtu a německými policejními orgány (přejmenována na „Zdravý domov“). V roce 1951 měla připadnout VŠPHV. Následně však byla získána do správy SNB, která zabrala celý prostor koleje a studenty vystěhovala. Po r. 1989 připadla budova ČVUT, které ji důkladně zrekonstruovalo a r. 1999 obnovilo činnost koleje, jež slouží dodnes svému účelu.	868
Kolej mediků (později uváděna jako kolej Zvonařka), Pod Zvonařkou 7, Praha 2	1921	Objekt postavený v podobě lidové podhorské roubenky se zdobenými bedněnými lomenicemi na kamenných základech. Tento rodinný dům si nechal navrhnout majitel a ředitel dolů na Kladně Josef Janeček inženýrem Maxmiliánem Duchoslavem. V roce 1922 byl objekt prodán Richardu Dubskému,	27

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
		majiteli skláren, který zde bydlel do r. 1939. Za druhé světové války ji využívala německá správa jako ubytovnu Hitlerjugend. V r. 1951 ji získala Fakulta speciálních nauk ČVUT, v letech 1952–1954 byla zmíněna jako kolej UK, později získána Univerzitou 17. listopadu (založena v r. 1961), po jejímž zrušení v r. 1974 ji do poloviny 80. let provozovala opět UK. Roku 1990 byla upravena pro Prognostický ústav ČR. Dům je od r. 2004 památkově chráněn. Od r. 2018 je novým majitelem soukromá firma, jejímž záměrem je vilu s přílehlou zahradou zrekonstruovat a využívat pro účely ambulancí různých specializací.	
Kolej mediků, Krakovská 16, Praha 1		Jednalo se o budovu bývalého německého spolkového domu. V meziválečném období zde sídlil Druhý německý studentský domov. Během druhé světové války zde sídlil pražský Studentenwerk. V poválečné době sloužila budova vedle koleje také jako Ústřední úřadovna PSSM/NSSM a Státního zdravotního ústavu. V roce 1951 byla získána Lékařskou fakultou UK, v následujícím roce ale není již jako kolej UK zmíněna.	30
Kolej mediků, <i>Italská 1, Praha 2</i>		Zrušena v rozmezí 1946–1947.	10
Kolej mediků, <i>U půjčovny 2, Praha 1</i>		Zrušena v roce 1946.	15
Nová studentská kolej, (dnes Sinkuleho kolej), U Nové techniky 13, později Zikova 13, Praha 6	1934–1935	Funkcionalistická budova postavená na základě projektu architekta Pavla Bareše. PSSM byla převzata dne 1. 8. 1945. V roce 1951 byla získána Fakultou inženýrského stavitelství ČVUT. K 1. 7. 1954 byla zmíněna jako kolej VŠCHT. Jako kolej ČVUT uvedena opět v roce 1971; kolej slouží dodnes svému účelu.	408
Kolej Troja, <i>Podhoří 266, Praha 7</i>		PSSM byla tato kolej získána 6. 12. 1945. Zlikvidována byla rozhodnutím AV PSSM ke dni 1. 4. 1948.	15
Ukrajinská kolej (později uváděna jako Gogolova kolej), <i>Americká 23, Praha 2</i>		Gogolova kolej byla zrušena k 1. 7. 1947	21

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
<i>Ústav Palata – Smíchov, Na Hřebenkách 5, Praha 6</i>	1893	Ústav Palata je novorenesanční objekt, který byl postaven v roce 1893 Českou spořitelnou na pozemcích bývalé viniční usedlosti Horní Palata jako Ústav pro zaopatřování slepců Francisco-Josephinum, zaopatřovací ústav pro staré a práce neschopné slepce. V majetku PSSM byl objekt sice zmíněn ke konci roku 1945, ale ve skutečnosti PSSM/NSSM a Ministerstvo školství o jeho převzetí několik let neúspěšně jednaly. Po vystěhování slepců zde měli být ubytováni studenti, k čemuž však nakonec nedošlo. V administrativních zmatcích kolem převratu v roce 1948 se zde střídali národní správci s ředitelstvím, které tenkrát ještě instalovala Spořitelna pražská. V roce 1950 byl soukromý Ústav pro zaopatřování slepců Palata zestátněn.	Návrh počítal se 400–600 lůžky
<i>Vila Nikolajka, Nikolajka 174, Praha 6</i>	konec 17. století	Vila Nikolajka je pražská usedlost nacházející se na Smíchově. Na místě vinice ji nechal na konci 17. století postavit JUDr. Antonín František Nikolai, tehdejší adjunkt finančních úřadů, lichtenštejnský, eggenberský a schwarzenberský rada a zemský advokát. Usedlost byla v 18. století radikálně přestavěna. V roce 1860 získala pozdně klasicistní vzhled, který si uchovala dodnes. Po druhé světové válce sloužila nakrátko jako kolej PSSM. Nikolajka je od roku 1964 památkově chráněna. V současné době je opravena a slouží bytovým účelům.	10
DALŠÍ OBJEKTY			
Akademický dům ve Spálené ulici č. 12, Praha 1	1930	Puristická budova z let 1928–1930 dle projektu Oldřicha Tyla. Objekt sloužil potřebám lékařů a studentů. Od roku 1938 zde sídlil Studentský zdravotní ústav. Po roce 1945 zde sídlila také menza, knihovna a čítárna. V roce 1951 se budova dostala do rukou MŠVU, které ji následně předalo pod správu Ústavu národního zdraví hlavního města Prahy. V budově se nadále nacházela poliklinika pro vysokoškolské studenty a dorost. Nadále fungovala také menza, již provozovalo ČVUT. Od roku 2000 s budovou opět nakládal stát prostřednictvím Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. V roce 2009 se stalo vlastníkem budovy hl. m. Praha a objekt světilo do správy Městské polikliniky Praha.	

Tehdejší název objektu (dnešní název objektu) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	
<i>Dům v národní správě, Malé náměstí 12, Praha 1</i>		Přesný účel se nepodařilo zjistit. K roku 1948 již není zmíněn jako součást NSSM.	
Knihovna a čítárna, Spálená 12, Praha 1		Viz také Akademický dům.	
Knihovna a studentský archiv, Klárov, Praha 1		Všestudentský archiv sídlil od svého založení v roce 1921 v budově Strakovy akademie. Po roce 1945 byl předán do Všeooborového archivu při ÚRO. V r. 1963 byl převzat do Archivu UK. ¹⁶⁸	
Studentský zdravotní ústav, Krakovská 16, Praha 1		Viz také Akademický dům. SZU byl převzat PSSM ke dni 1. 1. 1946. Ambulance se nacházela v Krakovské ulici. Ústřední kancelář a oddělení pro preventivní lékařství se nacházelo v Akademickém domě ve Spálené.	
Vila Academia, Mariánské Lázně			
MENZY			Denní kapacita
Menza kolej 5. května (pozdější menza Švehlova), Grégrova 22 (dnes Slavíkova 22, Praha 3)		Provoz menzy byl ukončen k 30. 5. 2004. Viz kolej 5. května.	450 obědů
Menza Akademického domu, Spálená 12, Praha 1		Menza a kafeterie. Menza měla být po zrušení NSSM předána ČVUT. V roce 1951 byla sice budova předána Ústavu národního zdraví, Menza však sloužila nadále svému účelu. Viz Akademický dům.	1500 obědů
Menza Alexandrova kolej (pozdější menza Komenského), Clam Martinicova 13, později Pionýrů 6 (dnes Parléřova 6, Praha 6)		Po převzetí UK v roce 1974 menza nebyla již v provozu. Viz Alexandrova kolej.	200 obědů
Menza kolej Carlton (pozdější menza J. Dimitrova), Terronská 6, Praha 6		Provoz zahájen na začátku září 1945. Menza již není v provozu. Viz kolej Carlton.	300 obědů
Menza Hlávkova, Jenštejnská 1, Praha 2		Do provozu uvedena 15. 10. 1945. Menza již není v provozu. Viz Hlávkova kolej.	200 obědů

¹⁶⁸ Více viz Ondřej POLIŠENSKÝ, *Všestudentský archiv (1848–1953)*, Praha 1978, s. 9–11.

Tehdejší název menzy (dnešní název menzy) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Denní kapacita
Menza koleje Jednota , Opletalova 38		Kavárna a restaurace byla otevřena 15. 10. 1945. V současné době je menza z technických důvodů dočasně uzavřena. Viz kolej Jednota.	2500 obědů
Menza Masarykova kolej , Sadová 1 (dnes Thákurova 1, Praha 6)		Dnes v provozu jako Akademická restaurace. Viz Masarykova kolej.	1000 obědů
Menza Nové studentské koleje , U Nové techniky 13 (dnes Zikova 13, Praha 6)		V provozu od 1. 7. 1947. Menza již není v provozu.	450 obědů
Menza Právnická (v budově Právnické fakulty), Pařížská 27 (dnes nám. Curieových 7, Praha 1)		Otevřena 16. 4. 1947. V provozu dodnes.	700 obědů
Menza Studentské kolonie na Letné , Belcrediho třída 465, později třída Krále Jiřího VI. 75 (dnes Milady Horákové, Praha 7)		Otevřena v průběhu roku 1946. Menza již není v provozu. Viz Studentská kolonie na Letné.	250 obědů

Tabulka č. 2: Koleje a menzy, které byly přiřčeny k PSSM/NSSM po únoru 1948. K těmto objektům přibyla většina kolejí a menz a další objekty uvedené v tabulce č. 1.

Seznam kolejí a menz převzatých po zřízení NSSM v roce 1948

Zdroj: *Informace vysokoškolákům*, vyd. Národní správa studentského majetku v Čechách, Praha 1948, s. 19–20, 25

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
Kolej Arnošta z Pardubic , Voršilská 1, Praha 1	1901, rekonstrukce 1985, 1994, 2018–2019	Novobaroční budova byla postavena jako kolej pro studenty z katolických rodin podle projektu Františka Schläffera. Jednalo se o církevní majetek, jehož vlastníkem byl pražský ordinariát. Budova byla několikrát rozšiřována (1941, 1954). V roce 1945 byla kolej vyjmuta ze správy PSSM, do její správy byla začleněna v r. 1948. V r. 1951 byla přidělena Fakultě strojního a elektrotechnického inženýrství ČVUT, v r. 1954 byla přidělena Vysoké škole pedagogické, po jejímž zrušení v r. 1959 byla	183

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
		převedena na UK. Po zrušení koleje ke dni 26. 6. 2015 byl objekt rekonstruován, v budově se v současné době kromě menzy nacházejí kanceláře pracovníků UK. Od školního roku 1993/1994 do počátku roku 2018 zde také sídlila Ústřední správa kolejí a menz UK.	
Kolej Budeč , Wenzigova 20, Praha 2	1926, přístavba 1951, rekonstrukce 2016–2018	Postavena pro posluchačky vysokých škol podle návrhu Bohumíra Kozáka. Objekt byl zcela dokončen až v roce 1937 dostavbou pátého patra. V r. 1945 byla kolej vyjmuta ze správy PSSM, jednalo se o družstevní majetek. K PSSM byla připojena v roce 1948. V r. 1951 ji získala Pedagogická fakulta UK. V tomtéž roce byly koleje doplněny o přístavbu internátu – jednopatrové dřevěné ubikace. UK slouží jako kolej dodnes.	161
<p>Hradčanská kolej¹⁶⁹ (také kolej Hradčanských kolejáků), dříve název Masarykovy studentské koleje, od roku 1927 název Koleje svazu čsl. studentstva, tzv. Svazovka, její hlavní budovou byl od roku 1919 do konce června 1939 Trauttmansdorffský palác, Loretánská č. 180/6, Praha 1</p> <p>V letech 1919–1921 byli někteří studenti ubytováni v německém chemickém ústavu Na Slupi (roh dnešní Votočkovy a Hlavovy ulice)</p> <p>Další budovou Hradčanské koleje byla v letech 1919–1927 část kapucinského kláštera na Loretánském náměstí</p> <p>Od 1. 7. 1939 do 17. 11. 1939 (a opět v roce 1945) byla pro Hradčanskou kolej získána budova Podkarpatoruské koleje v ulici U Nové techniky 19 (dnes Dejvická kolej), Zikova 19, Praha 6</p>	<p>Trauttmansdorffský palác byl vystavěn v 16. století.</p> <p>Budova U Nové techniky č. 19 byla postavena v roce 1937</p>	<p>Objekt budoucí koleje sloužil původně od r. 1830 jako donucovací pracovna, což byly nápravné ústavy, v nichž byly osoby „práce se štítky“ a stojící na hraně zákona jako žebráci, tuláci a nevěstky vedeny k pravidelné práci a spořádanému životu. Zemská správa politická v roce 1919 převzala některé budovy a poskytla je studentům, kteří obsadili první a druhé poschodí Trauttmansdorffského paláce, část přízemí a dva dvory. Vzniklo tak ubytování pro asi dvě stě padesát studentů. Další studenti našli v letech 1919–1921 ubytování v německém chemickém ústavu Na Slupi. Několik desítek dalších studentů našlo útočiště v kapucinském klášteře na Loretánském náměstí (do roku 1927, kdy byli studenti kapucíny vystěhováni). Trauttmansdorffský palác však zůstával hlavní kolejní budovou, kde se kromě jiného nacházela kolejní kuchyně. Koncem června roku 1939 se studenti ze staré koleje vystěhovali. V roce 1940 místnosti obsadil Archiv ministerstva vnitra.</p> <p>V roce 1937 byla postavena samostatná budova Podkarpatoruské koleje v Dejvicích v ulici U Nové techniky č. 19, která se po odchodu podkarpatoruských studentů stala od července 1939 budovou Hradčanské koleje namísto Trauttmansdorffského paláce. Od prosince 1939 užívalo budovu koleje velitelství SS v Praze. V roce 1945 byla činnost koleje obnovena. V r. 1948 byla začleněna do NSSM. V r. 1951 připadla Fakultě zemědělského a lesního inženýrství ČVUT. Ve správě ČVUT se objekt nachází dodnes jako Dejvická kolej.</p>	<p>250 (budova paláce)</p> <p>92 (chemický ústav)</p> <p>73 (klášter kapucínů)</p> <p>130 (budova U Nové techniky 19)</p>

¹⁶⁹ Podrobnosti viz J. Kynkorová v tomto svazku.

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
Kolej přírodovědců (později kolej Madelon), Michelská 60, Praha 4		Bývalý hotel Madelon, který byl získán v rámci tzv. akce „H“ (záběr hodinových hotelů) provedené Akčním výborem vysokých škol dne 2. 3. 1948, objekt byl adaptován na kolej, která sloužila k ubytování manželských párů. V roce 1951 byla získána Přírodovědeckou fakultou UK. V r. 1966 byla předána národnímu podniku Učební pomůcky.	30
Kolej S. K. Neumanna (později kolej Petrská), Petrská 3, Praha 1	1900	V roce 1900 byl postaven obytný pětipatrový dům s eklektickou fasádou, který byl v r. 1928 adaptován na hotel Fišer. V přízemí se nacházela restaurace. Akční výbor vysokých škol provedl dne 2. 3. 1948 tzv. akci „H“ (záběr hodinových hotelů), poté přešel objekt pod správu PSSM. V roce 1951 byl přidělen Filozofické fakultě UK. Po roce 1989 byl provozován pod názvem kolej Petrská. Jako kolej sloužila Univerzitě Karlově do roku 2014. Nyní zde sídlí Ústav výpočetní techniky UK a Centrum pro přenos poznatků a technologii UK.	81
Vysokoškolská kolej (později kolej Jiřího Wolkera), Dlouhá 17, Praha 1	1901	Novostavba čtyřpatrového řadového nájemního domu podle plánů Františka Tichny z r. 1901. Původně sloužila jako hotel Bristol. Akční výbor vysokých škol provedl dne 2. 3. 1948 tzv. akci „H“ (záběr hodinových hotelů), poté přešel objekt pod správu PSSM. V r. 1951 byl získán Filozofickou fakultou UK. V r. 1954 byl ještě zmíněn jako kolej UK. K roku 1956 již není jako kolej UK uváděn.	64
Vysokoškolská kolej (později kolej Petra Jilemnického), Řeznická 17, Praha 1	1937	Objekt nechali podle architektonického projektu Antonína Žižky vybudovat manželé Uřešovi. Původně sloužil jako hotel Chaloupka. Za pražského povstání byly v domě ubytovány partyzánské jednotky, později lidé vracející se z koncentračních táborů. Akční výbor vysokých škol provedl dne 2. 3. 1948 tzv. akci „H“ (záběr hodinových hotelů), poté přešel objekt pod správu PSSM. Dne 1. 4. 1948 byl otevřen jako kolej Petra Jilemnického pro 31 studentských manželských párů. UK objekt užívala od roku 1951. Nejprve zde bydlely manželské páry, od roku 1963 pak aspiranti a postgraduanti. Od školního roku 1986/1987 do 1992/1993 zde sídlilo ředitelství Ústřední správy kolejí a menz UK. Poté byla budova Městským soudem navrácena zpět původním majitelům.	66

Tehdejší název koleje (dnešní název koleje) a tehdejší (dnešní) adresa	Rok dostavby / rekonstrukce	Stručný popis	Orientační lůžková kapacita
Vysokoškolská kolej (později kolej Atlas), Melantrichova 10, Praha 1	1895	Řadový čtyřpatrový novorenesanční nájemní dům Tomáše Slavička a Františka Hubáčka. Původně sloužil jako hotel Atlas. Za nacistické okupace sloužil objekt jako nevěstinec pod názvem „Stella“. Akční výbor vysokých škol provedl dne 2. 3. 1948 tzv. akci „H“ (záběr hodinových hotelů), poté přešel objekt pod správu PSSM. Od roku 1951 sloužil Fakultě chemicko-technologického inženýrství ČVUT jako kolej Atlas, která byla zmíněna ještě v seznamu přednášek pro školní rok 1957/58.	51
KOLEJE NSSM V PLZNI			
Vysokoškolská kolej, Kollárova 19		Kolej byla užívána Vysokou školou strojní a elektrotechnickou a fakultami UK v Plzni – lékařskou a pedagogickou.	56
Vysokoškolská kolej, Perlová 3		Bývalý hotel Praha	60
MENZY (Praha)			Denní kapacita
Menza koleje Arnošta z Pardubic, Voršílská 1, Praha 1		V provozu dodnes, viz kolej Arnošta z Pardubic.	300 obědů
Menza koleje Budeč, Wenzigova 20, Praha 2		V provozu dodnes, viz kolej Budeč.	400 obědů

Tabulka č. 3: Rozdělení kolejních objektů a menz univerzitám a vysokým školám v roce 1951.

Seznam kolejí a menz ve správě jednotlivých univerzit (příp. jejich fakult) a vysokých škol k 1. 1. 1951
Zdroj: AUK, fond Akademický senát Univerzity Karlovy, koleje a menzy 1950–1951, příloha k č. 135.117/50-III/3 – přiřčení kolejí a menz k vysokým školám – přehled, 28. 12. 1950; dopis MŠVU adresovaný Rektorátu vysoké školy politických a hospodářských věd – přiřčení kolejí a menz k vysokým školám v Praze – změny, 9. 1. 1951, i. č. 869, č. k. 66.

Název Univerzity/VŠ	Fakulta	Tehdejší název (případně dnešní název koleje) a adresa koleje
Akademie múzických umění		
		Staroměstská kolej, Ovocný trh 5–7
České vysoké učení technické		
	Fakulta architektury a pozemního stavitelství	Kolej a menza J. Dimitrova (dnešní kolej Orlík), Terronská 6
	Fakulta chemicko-technologického inženýrství	Kolej Atlas, Melantrichova 10

Název Univerzity/VŠ	Fakulta	Tehdejší název (případně dnešní název kolejě) a adresa kolejě
		Sinkuleho kolej a menza , Zikova 13
	Fakulta inženýrského stavitelství	Kolej Dana , Na Fialce 2139
		Kolej techniků , Lazarská 8
	Fakulta speciálních nauk	Kolej mediků , Pod Zvonařkou 7
	Fakulta strojního a elektrotechnického inženýrství	Kolej a menza Arnošta z Pardubic , Voršilská 1
		Hlávkova kolej a menza , Jenštejnská 1
		Kolej a menza J. A. Komenského , Potockého 13
		Kolej Karlovo náměstí 30
		Kolej v bývalém klášteře Dominikánů , Husova 8
		Opletalova kolej , Černá 13
	Fakulta zemědělského a lesního inženýrství	Studentská kolonie na Letné a její menza , třída Krále Jiřího VI 75
		Hradčanská kolej (dnes Dejvická kolej), Zikova 19
Univerzita Karlova		
	Lékařská fakulta	Kolej a menza 5. května (kolej Švehlova), Grégrova 22
		Rooseveltova kolej , Strojnická 7
		Kolej mediků , Krakovská 16
	Lékařská fakulta v Plzni	Kolej a menza OK , Kollárova 19, Plzeň
		Bývalý hotel Praha , Perlová 3, Plzeň
		Bývalý klášter františkánů , Františkánská 11, Plzeň
	Filozofická fakulta	Kolej S. K. Neumanna (později kolej Petrská), Petrská 3
	Pedagogická fakulta	Kolej a menza Budeč , Wenzigova 20
	Právnícká fakulta	Kolej Dr. Ivana Sekaniny , Hradební 7
		Kolej a menza Jednota , Opletalova 38
		Menza Právnícké fakulty , Pařížská 27
	Přírodovědecká fakulta	Kolej Přírodovědců (později kolej Madelon), Michelská 60
		Kolej Budivoj , Americká 37
Vysoká škola politických a hospodářských věd (od r. 1953 Vysoká škola ekonomická)		
		Dívčí kolej (později kolej Envera Hodži), Levá 5
		Kolej a menza v bývalém vršovickém klášteře v Obloukové ulici 7
		Masarykova kolej a menza , Sadová 1
Vysoká škola uměleckoprůmyslová		
		Štefánikova kolej , Na Výšinách 2

Grantová podpora

Tato studie vznikla v rámci programu COOPERATIO HIST. Obor History and Philosophy of Science.

MICHAL TOVÁREK

Ein Beitrag zu den Prager Studentenwohnheimen in den Jahren 1945–1951

ZUSAMMENFASSUNG

Nach Schließung der tschechischen Hochschulen im Jahre 1939 schalteten sich auch Studenten in den anti-nazistischen Widerstand ein, die die Entstehung des studentischen Nationalausschusses initiierten, der im Tschechischen Nationalrat vertreten war und Verbindungen mit der illegalen Gewerkschaftsbewegung aufnahm. Seine Hilfsabteilung war die Studentenliga, die nach dem Krieg alle Objekte sicherstellte, die den deutschen Studenten gedient hatten. Nach Wiederaufnahme der Lehre an den tschechischen Hochschulen beendete der Nationalausschuss seine Tätigkeit, zu dessen Nachfolger der Studentenbund (Svaz vysokoškolského studentstva – SVS) gewählt wurde, die einheitliche Organisation der Hochschüler, in der sämtliche Fakultäts-, Regional-, Wohnheim- und Interessenorganisationen der Hochschüler in Tschechien zusammengefasst waren. Sein Zweck war es, sich um die ideelle und kulturpolitische Erziehung der Studenten zu kümmern und die sozialen, gesundheitlichen und sportlichen Interessen der tschechischen Studentenschaft sowie ihre Studieninteressen und übrigen Fachinteressen zu wahren. Die Unterbringung der Studenten oblag der Sozialkommission des SVS, die die oberste Selbstverwaltungsinstitution bei der Lösung sämtlicher sozialer Fragen der Studenten einschließlich ihrer Unterbringung war. Anfangs wurde der Prager SVS von linken, überwiegend kommunistischen Kräften beherrscht, später gelang dies den demokratischen Kräften. Nach der Machtübernahme der Kommunisten im Februar 1948 übernahmen kommunistische Hochschüler die Leitung der obersten Studentenorgane. Nach 1950 verlagerte sich der Schwerpunkt der Tätigkeit des SVS auf das gewerkschaftlich-soziale Gebiet, also auf die Sicherstellung der besten sozialen Bedingungen für die Studenten. Im Jahre 1952 wurde beschlossen, den SVS in den Gewerkschaftsbund ROH einzugliedern, und zwar in den Verband der Angestellten und Studenten der Hochschulen und wissenschaftlichen Instituten. Ein wichtiger Erfolg des SVS war der vom Schulministerium (Ministerstvo školství a osvěty – MŠO) am 3. 7. 1945 ergangene Erlass, der eine provisorische Verwaltung des studentischen Vermögens in Tschechien (Prozatímní správa studentského majetku v Čechách – PSSM) einsetzte, die sich der Verwaltung der bestehenden einzelnen Studenteneinrichtungen und -objekte annahm, hauptsächlich jener des ehemaligen deutschen Studentenwerks. Die PSSM leitete die Angelegenheiten des studentischen Vermögens ökonomisch, finanziell und administrativ. Zudem musste sie fortwährend auch mit Schwierigkeiten kämpfen, die durch einen unklaren Rechtsstatus bedingt waren, und wurde ständig von denjenigen angegriffen, die gegen eine Zusammenlegung des Vermögens waren. Weil die Rechtslage und die vermögensrechtlichen Probleme, die mit der Einrichtung der PSSM verbunden waren, nicht zufriedenstellend gelöst wurden, konnte eine Lösung lediglich durch ein Gesetz herbeigeführt werden, das freilich nicht in Kraft treten konnte, sei es aus Gründen gegensätzlicher politischer Ansichten oder wegen Arbeitsüberlastung in der provisorischen Nationalversammlung. Im Zusammenhang mit der Verwaltung des umfangreichen und vielfältigen Vermögens traten auch wirtschaftliche Probleme auf, deren Ursache in der Abwesenheit innerer Richtlinien lag. Ende 1947 verwaltete die PSSM zentral 21 Studentenwohnheime mit 4000 Betten, 11 große und kleinere Mensen mit einer Tagesleistung von etwa 10 000 Speisen, 6 Sommerlager und 2 Erholungsheime, 3 Bibliotheken und Lesesäle. Zu Änderungen in der Organisation der PSSM kam es jedoch in der Zeit nach dem Februar 1948. Um eine richtige Wirtschaftsführung zu gewährleisten, musste die PSSM endlich eine genaue Rechtsform erhalten. Daher wurde am 12. 5. 1948 ein Erlass des Schulministeriums herausgegeben, mit dem für die Objekte, die bislang von der PSSM verwaltet wurden, eine nationale Verwaltung eingeführt wurde, die die gemeinsame Bezeichnung Nationalverwaltung studentischen Vermögens in Tschechien (Národní správa studentského majetku v Čechách – NSSM) führen und alle Rechte und Verbindlichkeiten der PSSM übernehmen sollte. Allerdings sollte diese Nationalverwaltung nur eine Übergangsform darstellen und später in eine „vollendetere“ Form transformiert werden (volkseigener oder staatlicher Betrieb). In die Vermögenssubstanz der

Nationalverwaltung wurden sämtliche Objekte eingegliedert, die bislang der Verwaltung der PSSM unterstanden, und gleichzeitig kamen Objekte hinzu, die früher aus dem Vermögen der PSSM ausgegliedert worden waren oder aber sich gegen eine Übernahme gewehrt hatten.

Das Leitungsorgan der Nationalverwaltung war die Betriebsdirektion (Zentrale), die in einzelne Abteilungen gegliedert war: Sekretariat, Personalabteilung, Organisations- und Planungsabteilung, zentrale Buchhaltung, Studentenwohnheime und Unterkunftsbetriebe, Mensen und Freizeitlager sowie Erholungsheime. Die Studentenwohnheime der Nationalverwaltung zeichneten sich durch Selbstverwaltung aus, die alle im Wohnheim untergebrachten Studenten darstellte und vertrat. Die Selbstverwaltung verfügte über die Möglichkeit, in den Wohnheimen kulturelle, erziehungspolitische, sportliche und Bildungsaktivitäten zu organisieren. Viele Probleme in der Tätigkeit der Nationalverwaltung gelang es nicht zu beseitigen, wofür sie kritisiert wurde. So wurden ihr beispielsweise diktatorische Tendenzen vorgeworfen und sie wurde mit wirtschaftlichen, betrieblichen sowie weiteren Fragen konfrontiert. Im Jahre 1950 kam es in der Organisation der Nationalverwaltung zu einer letzten Änderung, die im Zusammenhang mit dem Erlass des Hochschulgesetzes Nr. 58/1950 vom 18. 5. 1950 stand. Dies bedeutete die Übergabe der Studentenwohnheime und Mensen an die einzelnen Hochschulen (Fakultäten). Die Studentenwohnheime und Mensen wurden somit direkte Verwalter des Vermögens, das den an ihren Fakultäten Studierenden zugute kam.

Deutsche Übersetzung Wolf B. Oerter

Mgr. Michal Továrek
Ústav dějin a archiv Univerzity Karlovy
michal.tovarek@ruk.cuni.cz